

MATTILAN PERHETUKIKOTI 30-VUOTTA
LASTENSUOJELUA JA PERHETYÖTÄ OHJAAJAN TYÖN
NÄKÖKULMASTA

RAPORTTI TUOTOKSEN TEKEMISESTÄ

Tiina Iivanainen
Tuula Pitkänen

Opinnäytetyö
Syyskuu 2011

Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä(t) SUKUNIMI, Etunimi IIVANAINEN, Tiina PITKÄNEN, Tuula	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 25.9.2011
	Sivumäärä 51	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi MATTILAN PERHETUKIKOTI 30 – VUOTTA LASTENSUOJELUA JA PERHETYÖTÄ OHJAAJAN TYÖN NÄKÖKULMASTA. RAPORTTI TUOTOKSEN TEKEMISESTÄ.		
Koulutusohjelma SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA		
Työn ohjaaja(t) MOILANEN, Johanna		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän kaupunki, sosiaali- ja perhepalvelut, Mattilan perhetukikoti		
Tiivistelmä Mattilan perhetukikoti 30 vuotta lastensuojelua ja perhetyötä ohjaajan työn näkökulmasta Jyväskylän kaupungin ylläpitämä Mattilan perhetukikoti täytti 1.7.2011 30 vuotta. Mattilan perhetukikodin johtaja tilasi toiminnallisen opinnäytetyön. Työn tavoitteena oli koota Mattilan historiaa ohjaajan työn näkökulmasta. Aineisto kerättiin narratiivisin keinoin. Tarinat koottiin Mattilan perhetukikodin toimintakertomuksista vuosilta 1981- 2011 ja ohjaajien suullisista muistelutilanteista. Historiikki on opinnäytetyön toiminnallinen tuotos. Tämä on tuotoksesta tehty erillinen raportti johon on koottu työn teoriatausta ja prosessikuvaus. Suosittelemme lukemaan tuotosta ja raporttia rinnakkain.		
Avainsanat (asiasanat) Mattilan perhetukikoti, narratiivit, lastensuojelu, perhetyö		
Muut tiedot Tuotos: Mattilan perhetukikoti 30 vuotta, lastensuojelua ja perhetyötä ohjaajan työn näkökulmasta		

Author(s) LAST, First IIVANAINEN, Tiina PITKÄNEN, Tuula	Type of publication Bachelor's / Master's Thesis	Date 23.9.2011
	Pages 51	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title Mattila's Family Support Home 30 Years Child welfare and family work from the aspect of the employee		
Degree Programme Degree Programme in social services		
Tutor(s) MOILANEN, Johanna		
Assigned by The City of Jyväskylä, Social- and Family services, Mattila's Family Support Home		
Abstract Mattila's Family Support Home, administrated by Jyväskylä town, turned 30 years First of July 2011. The Director of The Mattila's Family Support Home ordered functional Bachelor's Thesis. The aim of the Bachelor's Thesis was to construct Mattila's Family Support Home's history from the aspect of the employee. The material was collected by using narrative research methods. The stories were collected from the Mattila's Family Support Home's proceedings from the years 1981-2011 and from the remembrance of the employees. Biography is functional output of the Bachelors Thesis. The theory and process has been described in this separate report. We recommend reading these reports together.		
Keywords Mattila's Family Support Home, Narrative, Child welfare, Family work, functional output of the Bachelors Thesis		
Miscellaneous Biography is named: Mattila's Family Support Home 30 Years Child welfare and family work from the aspect of the employee		

Sisältö

1. JOHDANTO	6
2. LASTENSUOJELUTYÖ MATTILANPERHETUKIKODISSA.....	8
2.1 Lapsen kiireellinen sijoitus Mattilaan	9
2.2 Lapsen avohuollon sijoitus Mattilaan	10
2.3 Mattilan ohjaajan työmuodot	11
2.3.1 Omahaohjauksen menetelmä.....	12
2.3.2 Perhetyö Mattilassa.....	13
3. LASTENSUOJELUN KEHITYS SUOMESSA.....	15
3.1 Lastensuojelulaki uudistuu 1984.....	16
3.1.1 Perhehoito ja laitoshoidon tukitoimena.....	17
3.1.2 Lapsen edun valvonta	18
3.1.3 Huostaanotto.....	19
3.1.4 Laitoshoidon koskevat säädökset.....	20
3.2 Lastensuojelulaki 2007	21
3.2.1 Avohuollon tukitoimet.....	22
3.2.2 Lapsen kiireellinen sijoitus	23
3.2.3 Huostaanotto ja sijaishuolto	24
3.2.4 Siirtymälaki.....	25
4. TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	26
4.1 Narratiivinen aineiston keruumenetelmä	27
4.2 Mattilan perhetukikodin ohjaajien narratiivit	28
5. OPINNÄYTETYÖN PROSESSIKUVAUS.....	30
5.1 Opinnäytetyön tavoitteet.....	30
5.2 Prosessin eteneminen.....	30
5.2.1 Aineisto	31
5.2.2 Aiheen rajaaminen	32
5.2.3 Tuotoksen jäsentely	34
5.2.4 Tuotoksen julkistaminen	35
5.2.5 Raportointi.....	36
6. POHDINTA	37
LÄHDELUETTELO	41
LIITTEET	43
Liite 1	43

Ohjaajan tehtävät Mattilan perhetukikodissa	43
Liite 2	45
Ohjaajien narratiivit.....	45

1. JOHDANTO

Kiinnostuksemme koota opinnäytetyöksemme Mattilan vaiheita ohjaajan työn näkökulmaa painottaen 30- vuoden ajalta syntyi kun itse työskentelimme Mattilan perhetukikodissa ohjaajan sijaisina. Työkavereiden kertomukset ja muistelemiset Mattilan eri vaiheista olivat kiinnostavia. Lisäksi ohjaajien vahva tarve muistella Mattilan eri vaiheita herätti uteliaisuuden perehtyä näihin vaiheisiin tarkemmin. Kertomukset olivat niin läsnä olevia, ja muistot niin tuoreita että, ne saivat kiinnostumaan Mattilan lastenkodin historiasta. Päämääränämme oli käydä keskustelua ajan eri ilmiöiden ja lastensuojeluyksikön ohjaajan työssä näkyvien käytäntöjen välillä. Pyrimme lisäämään ymmärrystä menneiden aikojen luomiin heijastumiin nykypäivän työtapoihin ja asenteisiin. Työyhteisön jäsenet ovat eläneet läpi arjen työnteon haasteita joita yhteiskunnalliset muutokset ovat aiheuttaneet.

Työn tarkoituksena oli kuvata Mattilan perhetukikodin eri vaiheita 30- vuoden aikana ohjaajan työn näkökulmasta. Tavoitteenamme oli kerätä laitoksen toimintakertomuksista eri vuosien keskeisimmät aiheet ja tietoa ohjaajan työstä suullisista ohjaajien kertomuksista.

Ohjaajien kertomukset ja toimintakertomukset yhdessä antoivat laajemman tiedon Mattilan eri vaiheista, kuin pelkät toimintakertomukset ja ohjaajien kertomukset erikseen. Mattilan eri vaiheista teimme kirjallisen tuotoksen, jossa käytimme valokuvia ja tekstejä. Ne pohjautuivat toimintakertomuksiin ja ohjaajien suullisiin kertomuksiin.

Tuotoksemme nimi on: Mattilan perhetukikoti 30 vuotta; lastensuojelua ja perhetyötä ohjaajan työn näkökulmasta. Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnal-

lisen opinnäytetyön tuloksena syntyi tuotos eli historiikki.

Jyväskylän kaupungissa toimiva Mattilan perhetukikoti täytti 30 vuotta 1.7.2011. Tuotos oli tilattu kyseistä juhlaa varten. Juhlassa esittelimme tuotoksen. Juhlassa tekemäämme tuotosta jaettiin muistoksi eläkkeelle jääneelle henkilöstölle. Tuotos painettiin pehmeäkantiseksi kirjaksi. Juhlaan oli kutsuttu entisiä Mattilan työntekijöitä ja eläkkeelle Mattilasta jäänyttä henkilöstöä, sekä laaja joukko yhteistyökumppaneita Jyväskylän seudun sosiaali- ja terveyspalveluista. Jyväskylän perusturvalautakunnan puheenjohtaja piti juhlassa onnittelupuheen Mattilalle. Jyväskylän kaupungin hallintoa edusti lisäksi henkilöstöpäällikkö.

Opinnäytetyömme yhteistyökumppaneitamme ovat perhetukikodin ohjaajat ja johtaja. Toimeksiantajamme on Jyväskylän kaupunki, sosiaali- ja perhepalvelut.

2. LASTENSUOJELUTYÖ MATTILANPERHETUKIKODISSA

Mattilan lastenkodin toiminta aloitettiin 1.7.1981. Mattilan perhetukikoti palvelee ympärivuorokautisesti kriisi- ja vastaanottokotina lastensuojelutarpeessa olevia lapsia (0-12 vuotiaita) ja lapsiperheitä. Perhetukikodin toiminta on lyhytaikaista arviointi- ja vastaanottokoti toimintaa. Mattilan tarjoamat palvelut ovat seutukunnallisia. Mattilassa työskennellään perhekeskeisesti, huomioiden lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet. Mattilasta tehdään yhteistyötä eri yhteistyötahojen kanssa lapsen/perheen tilanteesta riippuen. (Mattilan perehdyttämiskansio, 2010 s.4.)

Perheisiin voi tilapäisesti tai pysyvämminkin tulla tilanteita, jolloin vanhemmat eivät jaksa riittävästi huolehtia lapsesta ja turvata hänen kasvuun ja kehitystään. Syynä jaksamattomuuteen voivat olla mm. mielenterveys- tai päihdeongelmat, ihmissuhdeongelmat, yllättävät kriisit tai muut syyt. (Mattilan perehdyttämiskansio 2010, 6.)

Hoitojakso Mattilaan voidaan järjestää joko lapselle yksin tai yhdessä huoltajan kanssa. Lähes kaikissa tapauksissa lapsi sijoitetaan Mattilaan ilman vanhempaa.

Mattilan perhetukikotiin tullaan asiakkaaksi asuinalueen/-kunnan sosiaalityöntekijän kautta tai virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystyksen kautta. Jyväskylässä sosiaalipäivystys on kriisikeskus Mobilessa. (Mattilan perehdyttämiskansio 2010, 6.)

Mattilan perhetukikotiin tulee asiakkaita kiireellisen sijoituksen seurauksena sosiaalipäivystyksen kautta, sekä lastensuojelun avohuollon toimenpiteenä, vanhempien ja sosiaalitoimen yhteistyönä. (Mattilan perehdyttämiskansio 2004, 8.)

Mattilan perhetukikodissa työskentelee 11 ohjaajaa jotka hoitavat Mattilan perhetukikotiin tulleita lapsia ja selvittelevät lasten asioita.

Mattilan perhetukikodissa on tällä hetkellä 7 asiakaspaikkaa, ennen 1.9.2011 asiakaspaikkoja oli kymmenen.

2.1 Lapsen kiireellinen sijoitus Mattilaan

Mattilan perhetukikotiin osa lapsista tulee, lastensuojelulain mukaan kiireellisenä sijoituksena. (L 13.4.2007/417.)

Kiireellisen sijoitus on tarpeen, jos lapsi on välittömässä vaarassa, hänet voidaan sijoittaa välittömästi esim. perhehoitoon tai laitoshuoltoon. (L 13.4.2007/417.)

Kiireellisestä sijoituksesta päättää sosiaalityöntekijä, jonka päätöksen perusteella kiireellinen sijoitus voi kestää 30 päivää. Jos 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi, lastensuojelulain 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija voi tehdä päätöksen lapsen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 30 päivällä, jos se on lapsen edunmukaista. (L 13.4.2007/417.)

Mattilaan kiireellisenä sijoituksena tulleiden lapsien sijoituksen syynä voi olla mm. vanhempien

uupumus, päihteiden käyttö tai väkivaltaisuus lasta kohtaan.

2.2 Lapsen avohuollon sijoitus Mattilaan

Suurin osa lastensuojelutyöstä tehdään avohuollon sosiaalityönä. Lastensuojelutyön tarvetta selvitetään yhdessä lapsen, nuoren ja perheen kanssa. Työskentelyssä pyritään vahvistamaan perheenjäsenten omia voimavaroja lasten kasvatusmahdollisuuksien turvaamiseksi. (Jyväskylän kaupunki, 2011 sosiaalipalvelut/ lastensuojelu.)

Sosiaalityön työskentelytapoja ovat keskustelujen, ohjauksen ja neuvonnan lisäksi avohuollon tukitoimien tarjoaminen lapselle ja perheelle. (Jyväskylän kaupunki, 2011, sosiaalipalvelut/ lastensuojelu.)

Lasta ja perhettä tukevia palveluja ovat esimerkiksi tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta, hoito- ja terapiapalvelut, perhetyö, sekä koulunkäynnin, harrastusten tai lomatoiminnan tukeminen. Nuoria voidaan tukea myös opinnoissa sekä työ- ja asuntoasioissa. (Jyväskylän kaupunki, 2011, sosiaalipalvelut/ lastensuojelu.)

Lapsi voidaan myös sijoittaa lastensuojelun avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti yksin tai vanhempiensa kanssa perhe- tai laitoshoitoon, mikäli tämän arvioidaan olevan lapsen edun mukaista. Lapsi ja vanhempi voivat esimerkiksi tulla Mattilan perhetukikotiin tuen tarpeen arviointia varten. (Jyväskylän kaupunki, 2011, sosiaalipalvelut/ lastensuojelu.)

Tätä tapahtuu nykyisin harvemmin, koska käytössä on muita tukimuotoja perheen tuen tarpeen arviointia varten, kuten Ensi- ja turvakodin tuottamat palvelut sekä Mattilan alainen Tuetun asumisen yksikkö.

Jos lapsi päätetään sijoittaa Mattilaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena, sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Lapsen sijoituksesta päätettäessä on määriteltävä sijoituksen tavoitteet ja arvioitu kesto. Lapsen sijoituksen tarpeellisuutta arvioidaan kolmen kuukauden välein, samalla arvioidaan lapsen mahdollista huostaanoton tarvetta. (L 13.4.2007/417.)

Yleisimmin lapset tulevat lastensuojelun avohuollon toimenpiteenä jaksolle Mattilaan. Syynä voi olla esimerkiksi lapsen ongelmallinen käytös, koulunkäynnin ongelmat, vanhempien uupumus, hankala elämäntilanne tai mielenterveysongelmat. (Mattilan perehdyttämiskansio, 2004, 8.)

2.3 Mattilan ohjaajan työmuodot

Keskeisin työmuoto Mattilassa, on lapsilähtöisyys. Toiminnan tavoitteet lähtevät lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamisesta. Mattilassa lapsen tarpeet ja toiveet otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon, jotta lapsi saisi osakseen hyväksyntää ja kokemuksen omasta arvokkuudesta.

Ohjaajat havainnoivat lapsia päivän aikana eri tilanteissa, työvuoron päättyessä ohjaajat keskustelevat havainnoistaan, ja kirjaavat ne ylös.

Tarkastelun kohteena ovat lasta voimaannuttavat tekijät, sekä lapsen toiminnan perusteella havaitut tuen tarpeen muodot. Lisäksi havainnoidaan lapsen yleistä hyvinvointia päivän aikana. Kaikki esille tulleet hyvät ja huonot hetket/asiat kirjataan ylös, jotta saadaan kokonaiskuva lapsesta.

Mattilaan sijoitettujen lasten arki halutaan säilyttää entisellään. Lapset käyvät mahdollisuuksien mukaan omaa kouluaan ja jatkavat mahdollisia harrastuksiaan.

Lapsilla on selkeä viikko- ja päivärytmi. Rutinit luovat turvallisuutta, etenkin niille lapsille joilla niitä ei ole aiemmin ollut.

Lapsille halutaan antaa malli hyvistä käytösta-voista. Niitä opetellaan arkisissa tilanteissa, kuten ruokapöydässä. Lasten perushoidosta huolehditaan ikätasonmukaisesti.

Lapset saavat Mattilassa ohjaajan kanssa yksilöllistä aikaa päivittäisissä hoitotilanteissa. Ohjaaja pyrkii olemaan turvallinen ja läsnä oleva aikuinen lapsen asuessa Mattilassa.

Sijoituksen aikana lapsen asiat dokumentoidaan sosiaali-Effica-tietojärjestelmään työvuoron päättyessä.

(Liite 1, Ohjaajan tehtävät Mattilan perhetukikodissa.)

2.3.1 Omahoitajamenetelmä

Omahoitajamenetelmällä tarkoitetaan tietyn hoitajan keskittymistä ja sitoutumista lapsen suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen hoitamiseen ja kasvattamiseen lastensuojelulaitoksessa. Omahoi-

tajalla on päävastuu lapsen huolehtimisesta ja asioiden hoitamisesta. Ohjaaja työskentelee myös yhteistyössä lapsen vanhempien, muun työyhteisön sekä lapsen hoidossa tarvittavien asiantuntijatahojen kanssa. Omahoitajamenetelmän tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin hoidollisiin tarpeisiin ja hahmottaa perusteellisesti lapsen hoito- ja kasvatustyö. (Kyrönseppä, Rautiainen, Airio, 1990, 7.)

Omahoitajan keskeisimpiä tehtäviä on huostaan otetun lapsen sijoitusprosessiin osallistuminen. Omahoitaja valmistele lasta ja perhettä henkisesti lapsen sijoittamiseen kodin ulkopuolelle.

Omahoitajan tutustuminen sijaisperheeseen etukäteen yhdessä sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa on keskeinen osa lapsen sijoitusprosessia. Jos omahoitaja arvelee sijoituspaikan olevan sopiva juuri tälle lapselle, omahoitaja tutustuu seuraavaksi lapsen kanssa.

2.3.2 Perhetyö Mattilassa

Perhetyön sisältö ja tavoitteet vaihtelevat sen mukaan mikä perheen tarve on.

Lapsen kotiutuminen on aina tavoitteena, mikäli sosiaalityön ja perheen kanssa näin suunnitellaan. Yhteistyötä tehdään lapsen, hänen vanhempinsa, muiden hänelle tärkeiden henkilöiden sekä lasta/perhettä tukevien ja hoitavien viranomaisien kanssa.

Perheen selviytymismahdollisuuksia tuetaan selvittelemällä ristiriitoja ja etsimällä perheen tarvitsemia tukitoimia.

Perheelle voidaan hankkia lapsen kotiutuessa Mattilasta yhteistyössä lapsen sosiaalityöntekijän kanssa mm. lastensuojelun perhetyötä tai lapselle järjestetään päivähoitopaikka arjen tueksi. Vanhempia ohjataan tarpeen mukaan psykososiaalisten palveluiden piiriin.

Perhetyötä toteutetaan Mattilassa perhetapaamisina, perheen ja lapsen tuettuina keskusteluinä ja kotikäynteinä.

Lasten ollessa Mattilassa, vanhemmat voivat käydä tapaamassa lapsiaan tiettyinä aikoina viikolla ja viikonloppuna, jos sille ei ole juridista estettä. Joissakin tilanteissa lapsen ja vanhempien tapaamiset ovat valvottuja tapaamisia. Valvotun tapaamisen on voinut määrätä sosiaalityöntekijä tai poliisi. Ohjaajan tehtävänä tapaamisissa on taata lapsen turvallisuus.

Ohjaajien tehtävänä on valvoa että Mattilassa vierailevat aikuiset ovat psyykkisesti riittävän tasapainoisessa tilassa kohdatessaan lasta. Alkoholin ja huumeiden vaikutuksen alaisena Mattilaan ei voi tulla.

Mattilassa järjestetään vanhemman ja lapsen tapaamisia, myös sellaisille lapsille, jotka ovat sijoitettuna lyhytaikaisiin sijoitusperheisiin. Ohjaajat tukevat tapaamista asiakassuunnitelman mukaan.

Lapset saattavat käydä viikonloppuisin ja koulujen loma-aikoina kotona, jos se on lapsen edun mukaista. Kotivierailut tihenevät yleensä sijoituksen loppuvaiheessa. Vierailuista ja lomista sovitaan etukäteen lapsen asiakassuunnitelmapalaverissa.

3. LASTENSUOJELUN KEHITYS SUOMESSA

Lapsen etu ja oikeus saada osakseen erityistä suojaa, pohjautuvat YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen ja suomalaiseen lapsilainsäädäntöön. Juridisten lähtökohtien lisäksi, lastensuojelua muokkaavat eri alojen ammattilaiset, teoriasuuntauksensa näkökulmasta, sekä lapsen arjessa mukana olevat kasvattajat, joiden tekemä kasvatustyö on usein saanut osan näkemyksestään tehdä työtä, omien kokemusten kautta. (Puonti, Saarnio, Hujala, 2004, 3.)

Lastensuojelun ensiaskeleita otettiin jo 1800-luvulla, jolloin erityiset tehdaslait syntyivät työtä tekevien lasten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Ensimmäinen lastensuojelulaki hyväksyttiin eduskunnassa 1936, tämä laki koki perusteellisen päivityksen 1984, jolloin lastensuojelulaki uudistettiin perusteellisesti. (Puonti ym. 2004, 3.)

Perheen hyvinvoinnin näkökulma ei ollut vuoden 1936 lastensuojelulaissa keskeisessä asemassa. Lain tärkeäksi osaksi nousi huostaanottoprosessin laillistaminen. Lain keskeinen sanoma oli että yhteiskunnalla on oikeus ja velvollisuus lastensuojeluun, jos lapsen lähiyhteisö ei sitä pysty turvaamaan. (Puonti ym. 2004, 15.)

Yhteiskunnan eriarvoistumisen vähenemisen vaikutuksesta mm. lastensuojelun viranomaiset joutuivat 1960-1970-lukujen aikana vastaamaan tekemistään ratkaisuista aiempaa tiukemmin, myös vanhemmat kyseenalaistivat heidän tekemiään päätöksiä enenevässä määrin, myös lapsen ääntä alettiin

kuulla. Lastensuojelun avohuolto alkoi kehittyä. (Puonti, ym. 2004, 17-18.)

1970-1980-lukujen lastensuojelun perusta oli toisenlainen kuin sotien jälkeisenä aikana. Lastensuojelulla oli aiempaa enemmän keinoja hoitaa tehtäväänsä. Perheille ja lapsille oli tarjolla tukimuotoja, lastensuojelun avohuolto oli kehittyneempää, ne olivat ensisijaisia huostaanottoon nähden. (Puonti ym. 2004, 19.)

1970-luvun puolivälin ja 1980-luvun puolivälillä lapsia koskeva lainsäädäntö muuttui merkittävästi, silloin säädettiin mm. isyyslaki, laki lapsen elatuksesta, laki lapseksi ottamisesta, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä uusi lastensuojelulaki. Lakiuudistusten lähtökohdaksi oli lapsen oikeuksien vahvistaminen, lapsi nähtiin omana oikeussubjektina. (Virtanen, 1995, 16.)

3.1 Lastensuojelulaki uudistuu 1984

Lastensuojelulain 1984 ensisijainen tarkoitus oli suojella lasta. (Virtanen, 1995, 37). 1984 uusittu lastensuojelulaki poikkesi suuresti vanhasta 1936 vuoden lastensuojelulaista. Näkökulma lastensuojeluun muuttui uuden lain myötä yhteiskunnan suojelusta lasten suojeluun. Paineet lain muutokseen tulivat voimakkaina "kentältä". 1960-luvun ja etenkin 1970-luvun yleinen radikaali ajattelu heikko-osaisten tasa-arvoiseen kohteluun näkyi myös lastensuojelun käytäntöjen kritisoinnissa. (Puonti ym. 2004, 15-19.)

Lastensuojelulaissa 1984 lastensuojelun kenttä jaettiin avohuollon tukitoimiin, huostaanottoon, sijaishuoltoon sekä jälkihuoltoon. (Virtanen, 1995, 38).

Uusittu lastensuojelulaki velvoitti kunnat tukemaan lasta ja perhettä ensisijaisesti avohuollon tukitoimin (Virtanen, 1995, 39).

3.1.1 Perhehoito ja laitoshoido avohuollontukitoimena

Uutena avohuollon tukitoimena pystyttiin lastensuojelunlain 1984 voimaantumisen jälkeen tarjoamaan perheelle osalle sitä perhehoitoa tai lapselle laitoshuoltoa lastensuojelun avohuollon kuntouttavana palveluna, jos lapsen huoltajat sekä 12 vuotta täyttänyt lapsi olivat siihen suostuvaisia. (Virtanen, 1995, 39.)

Mattilaa tämä uusi säädös lastensuojelulaissa kosketti kahdella eri tavalla.

Lastensuojelun lain (1984) mukainen lastensuojelun avohuollon tukitoimien toteutuminen näkyi myös osan Mattilan lastenkotiin sijoitettujen lasten tulosten taustalla. Lapsia sijoitettiin Mattilan lastenkotiin uuden lastensuojelunlain 1984 myötä suunnitellusti yhteistyössä sosiaalitoimen ja lasten vanhempien kanssa, joka ei ollut mahdollista ennen uutta lakia. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset, 1985-1991.)

Sijoitusten painopiste kallistui vanhemmuuden tukemiseen kasvatus- ja huolenpitotehtävässä. Ennen uutta lastensuojelulakia 1984 lasten huostaanottoon ryhdyttiin herkemmin. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1985-1991.)

Lapsen avohuollonsijoitus yksin laitokseen sai uuden lastensuojelulain myötä kestää enintään 3kk, erityistilanteessa tätä määrä aikaa pystyttiin jatkamaan toiset 3kk. (Virtanen, 1995, 39.)

Lastensuojelun avohuollon tuki-toimiin kuului myös perhetyö, joka tuli avohuollon sijoitusten mukana osaksi Mattilan ohjaajien työtä aiempaa vahvemmin. Osaa ohjaajia koulutettiin perhetyötä varten. Ohjaajat tekivät resurssien puitteissa mm. kotikäyntejä ja keskustelivat vierailuajoilla lapsen kasvatukseen ja hoitoon liittyvistä asioista perhettä tukien. Kotikäynnit olivat kuitenkin harvinaisia, koska osastolta ei ollut mahdollista lähteä talon ulkopuolelle. (Kokkonen, Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 1991.)

3.1.2 Lapsen edun valvonta

Lastensuojelulaki 1984 sisälsi velvoitteen huomioida lapsen oman mielipiteen lapsen iästä riippumatta, kun lapsen etua mietitään lastensuojelun tarpeessa olevalle lapselle (Virtanen, 1995, 41).

Lapsen oman sosiaalityöntekijän täytyi uuden lastensuojelulain 1984 mukaan huolehtia lapsen edun toteutumisesta ja ohjata häntä muiden tarpeellisten palvelujen piiriin (Virtanen, 1995, 41).

Mattilan ohjaajat olivat uuden lain voimaantulon jälkeen työnsä luonteensa puolesta vahvana tukena lapselle tämän oman mielipiteen esiin tuomisessa, yhteistyössä lapsen asioita hoitavan sosiaalityöntekijän kanssa. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1984-1989.)

3.1.3 Huostaanotto

Uudistetun lastensuojelulain 1984 mukaan lapsen huostaanoton on oltava viimesijainen lastensuojelullinen toimenpide, jossa vastuu lapsen huollosta siirtyy yhteiskunnalle (Virtanen, 1995, 41).

Keskeistä lapsen ja perheen tilanteessa huostaanottoprosessin täytäntöönpanossa oli uudistetun lastensuojelulain 1984 mukaan että:

- Lapsen huolenpidossa on vakavia puutteita tai muut kodin olosuhteet eivät takaa lapsen terveystä tai normaalia kehitystä (Virtanen, 1995, 40-41).
- Lapsi itse vaarantaa vakavasti terveystään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikoksen (Virtanen, 1995, 40-41).
- Perheelle ja lapselle tarjotut avohuollon tukitoimet eivät ole mahdollisia perheen tilanteessa tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi (Virtanen, 1995, 40-41).

Huostaanotto tilanteessa 12 vuotta täyttäneeltä lasta ja hänen huoltajaansa on kuultava, ja huomioitava päätöstä tehdessä heidän lausuntonsa (Virtanen, 1995, 42).

Mattilassa käy lapsen oma sosiaalityöntekijä kuulemassa lasta, tai lapsi voidaan kutsua sosiaalilasemalle kuultavaksi, jos kyseessä on kiireellinen sijoitus tai lapsen toistaiseksi voimassa oleva huostaanotto. Mattilan ohjaaja on lapsen tukena näissä tilanteissa.

Huostaanotetulle lapselle määriteltiin uudessa laissa oikeus tavata ja ylläpitää hänelle tärkeitä ja läheisiä ihmissuhteita, jos siitä ei aiheudu vaaraa lapselle tai sijaisperheelle/laitoksen henkilökunnalle. (Virtanen, 1995, 43-44.)

Mattilassa tapahtui tämän uuden lain myötä muutos, aiemmin vanhemmat eivät liioin vierailleet, joten Mattilassa alkoi selkeästi uusi työskentelytapa jolloin piti osata kohdata monenlaisia vanhempia. Usein vanhemmilla oli mielenterveys- tai päihdeongelmia jonka vuoksi heidän kohtaaminen vaati erityistä osaamista.

Mattilaan sijoitettiin/ sijoitetaan edelleen avoimuksen tukitoimien lisäksi kiireellistä hoitoa tarvitsevia lapsia. Kiireellinen huostaanotto (kiireellinen sijoitus) on voimassa 30 vrk, jonka jälkeen lapsen ja perheen tilannetta arvioidaan uudelleen.

Lyhytaikaisesti huostaan otettujen lasten lisäksi, Mattilan lastenkodissa oli pitkäaikaisesti sijoitettuna sen perustamisesta alkaen, 1989 saakka huostaan otettuja lapsia, jotka olivat Mattilan lastenkodin asukkaina kunnes olivat täysi-ikäisiä tai lähellä sitä.

Mattilan sosiaalityöntekijä ja ohjaajat vastasivat nuoren jälkihuollosta, johon velvoitti uusi lastensuojelulaki 1984.

3.1.4 Laitoshoitoa koskevat säädökset

Laitoksen asumisyksikössä, joita siis saa olla laitoksen sisällä useampia, saa olla hoidettavana 8 lasta, ja yhdessä asumisyksikössä tulee työs-

kennellä hoito- ja kasvatustehtävissä 5 työntekijää (Virtanen, 1995, 45).

Nämä laitoshoittoa koskevat lakipykälät otettiin huomioon myös Mattilan perhetukikodin toiminnassa.

Mattilan lastenkoti aloitti toimintansa 16 - paikkaisena laitoksena. Lapset oli jaettu kahdelle osastolle, jossa kummassakin oli kahdeksan hoitopaikkaa. Huoneita lapsille yhdellä osastolla oli viisi. (Kupila, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1981.)

Lastensuojelulaki sisälsi myös säännöksiä koskien laitoshoidon tiloja ja laitosten sisäistä toimintaa mm. esineiden haltuun ottamisesta ja liikkumisen rajoittamisesta laitoksen ulkopuolelle (Virtanen, 1995, 45).

3.2 Lastensuojelulaki 2007

Lastensuojelulaki uudistui 2007. Uuden lastensuojelulain tavoitteena on turvata, että lapsen ja hänen perheensä ongelmat havaitaan ja niihin puututaan entistä varhaisemmin ja että lapsi ja hänen perheensä saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut oikea-aikaisesti. Siihen pyritään parantamalla viranomaisten yhteistyötä ja korostamalla lastensuojelutyön suunnitelmallisuutta, sekä tehokkaiden avopalveluiden ensisijaisuutta. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008)

Uuden lain mukaan sosiaalityöntekijällä tulee olla käytettävissään eri ammattiryhmien asiantuntemusta ja eri-

tyisesti huostaanoton valmistelussa myös oikeudellista asiantuntemusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008)

Pyydettyäessä Mattilan ohjaajat osallistuvat asiantuntijaryhmään lapsen omahoitajan roolissa. Omahoitajan roolissa ohjaaja havainnoi lapsen kehitystä ja sen haasteita sekä lapsen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta Mattilaan sijoituksen aikana.

Asiantuntijaryhmään tulee kuulua muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon, lapsen kasvun ja kehityksen, sekä muita lastensuojelun asiantuntijoita. Asiantuntijaryhmän tehtävänä on muun muassa avustaa lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008)

Lastensuojeluviranomaisten on lisäksi ilmoitettava poliisille, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapseen on kasvuympäristössään kohdistettu rikos. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008)

Mattilan ohjaajat ovat velvoitettuja ilmoittamaan lastensuojeluviranomaisille, jos lapsen Mattilaan sijoituksen tulee huolta lapseen kohdistuneesta rikoksesta.

3.2.1 Avohuollon tukitoimet

Uudessa laissa säädetään nykyistä tarkemmin avohuollon työskentelyprosessista, mutta avohuollon asiakkuuden kriteerit säilyvät entisellään. (Sosiaali- ja terveysminis-

teriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008.)

Jos lastensuojelutarpeen selvityksessä todetaan edellä mainittujen kriteerien täyttyvän, alkaa suunnitelmallinen työskentely lapsen ja perheen tukemiseksi. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä laatii yhdessä lapsen ja perheen kanssa asiakassuunnitelman muun muassa tarvittavista tukitoimista. Tuen tarvetta ja tukitoimien riittävyyttä on seurattava ja arvioitava. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008.)

Mattilan ohjaajat toimivat tässä kohtaa tiiviisti sosiaalityöntekijän kanssa yhteistyössä. Ohjaaja vastaa asiakassuunnitelmiin kirjatuttujen sopimusten ja tavoitteiden toteutumisesta lapsen sijoituksen aikana. Toteutumattomasta asiakassuunnitelmasta ohjaaja on ilmoitusvelvollinen sijoittaneelle sosiaalityöntekijälle. Esimerkiksi tilanteessa jossa vanhempien ja lasten tapaamiset eivät toteudu asiakassuunnitelman sopimusten mukaisesti.

Lisäksi laissa säädetään varsin yksityiskohtaisesti asiakkuutta koskevien tietojen kirjaamisesta asiakasasiakirjoihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008.)

3.2.2 Lapsen kiireellinen sijoitus

Entistä kiireellistä huostaanottoa vastaava toimenpide on uudessa laissa kiireellinen sijoitus. Kiireellisestä sijoituksesta päättää toimielimen määräämä pätevä sosiaalityöntekijä. Samat edellytykset koskevat sosiaalityöntekijää, joka päättää kiireellisestä lastensuojelulain mukai-

sesta yhteydenpidon rajoittamisesta..(Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008)

3.2.3 Huostaanotto ja sijaishuolto

Myös huostaanoton edellytykset säilyvät lähes ennallaan, mutta sen valmistelua ja päätöksentekoa koskevat säännökset ovat muuttuneet merkittävästi. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008.)

Lastensuojelun tahdonvastaiset huostaanotot (joita huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi itse vastustaa) ja niihin liittyvät sijaishuoltoon sijoittamista koskevat päätökset tekee ensi asteena hallinto-oikeus (43 §). Hakemuksen asiasta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija. Hakemus tehdään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmistelun pohjalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008.)

Huostaanottoprosessit ovat nykyisin pitkiä, lasten Mattilassa olo ajat saattavat venyä, jos lapsen huoltajat valittavat huostaanottoasiasta hallinto - oikeuteen. Lapsen näkökulmasta oikeuden päätöksen odottaminen saattaa olla raskasta, lapsen sijoituspaikka on avoinna kunnes päätös oikeudesta saadaan. Sijoitusaikaa saattaa pidentää hallinto-oikeuteen valitusprosessin lisäksi tilanne, jossa asiakkaana olevalle perheelle, jonka elämäntilanne on kriisiytynyt, ei vielä ole tarjottu kaikkia lastensuojelun avohuollontukitoimia, joita uusi lastensuojelulaki 2007 velvoittaa tarjoamaan, ennen huostaanottoprosessin aloittamista. Tällöin lapsi on Mattilassa jos hänen ei

ole turvallista mennä tänne ajaksi takaisin kotiin. Vanhempaa saatetaan tänä aikana ohjata esimerkiksi psykososiaalisten tai päihdepalvelujen piiriin.

Päätöksen muusta huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta, huostaanoton lakkauttamisesta sekä sijaishuollon muutoksesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntainfo 10/2007, Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008.)

3.2.4 Siirtymälaki

Vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa huomioitiin lastensuojelulaitoksen asuinyksikössä hoidettavien lasten enimmäismäärä ja asuinyksikkökohtaista henkilöstön vähimmäismäärä. (L 13.4.2007/417)

Lakia tuli soveltaa kaikissa lastensuojelulaitoksissa viimeistään kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Tämä lain voimantulo tarkoitti Mattilan perhetukikodissa asiakaspaikkojen vähentämistä porrastetusti vuosittain 16 asiakaspaikasta 10 asiakaspaikkaan 1.1.2011 mennessä.

Vuonna 2009 asiakaspaikkoja oli 14 ja seuraavana vuonna paikkaluku pieneni kahdella paikalla eli paikkoja oli vuonna 2010 12.

1.1.2011 paikkaluku oli 10 ja syksyllä 1.9.2011 Mattilan asiakaspaikkaluku tulee olemaan 7 paikkaa lastensuojelulain siirtymäsäädöksen mukaisesti.

4. TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotos tekemämme historiikki Mattilan eri vaiheista ohjaajan työn näkökulmasta on. Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöinen ja käytännönläheinen ja tutkimuksellisella asenteella toteutettu. Se osoittaa riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on yhdistää ammatillisuus ja ammatilliset teoriat. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee työelämässä käytännöntyön ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Alasta riippuen se voi olla ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus. Toiminnallisia opinnäytetöitä voivat olla esimerkiksi perehdyttämisopas, ympäristöohjelma tai turvallisuusohjeistus. Myös historiikki tai henkilön omaelämäkerrallinen kuvaus sopivat toiminnalliseksi opinnäytetyöksi. (Vilka, Airaksinen, 2003, 9-10).

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on suositeltavaa löytää työlle toimeksiantaja. Toimeksiannetun työn avulla voi osoittaa osaamista laajemmin ja herättää työelämän kiinnostusta itseesi sekä mahdollisesti myös työllistyä. Työelämästä tilatun opinnäytetyön avulla on mahdollisuus luoda suhteita sekä päästä kokeilemaan ja kehittämään omia työelämän taitoja sekä harjoittamaan omaa innovatiivisuutta. Toimeksiannettu opinnäytetyö lisää vastuuntuntoa ja opettaa projektin hallintaa. Tilatun opinnäytetyön kautta pääsee peilaamaan omia tietoja ja taitoja senhetkiseen työelämään ja sen tarpeisiin. Opinnäytetyöprosessista voi syntyä prosessi joka antaa suuntaa ammatilliseen kasvuun, urasuunnitteluun ja työllistymiseen. (Vilka, Airaksinen, 2003, 16-17.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä raportointi ja siitä esille tuleva tutkimuksellisuus on vain osa työprosessin kirjaamista. Olennainen osa toiminnallista työtä on produkti eli tuotos esimerkiksi historiikki. Raportissa on tultava esille ne seikat, jotka vaikuttavat varsinaisen toiminnallisen osuuden eli produktin valmistamisen ja työn merkityksen ymmärtämiseen. (Vilkkä, Airaksinen, 2003, 84.)

4.1 Narratiivinen aineiston keruumenetelmä

Tarinalla tarkoitetaan yleensä tapahtumien kulkua ja kertomuksella sen esittämistä. Kertomus on "tapa raportoida, ymmärtää ja jäsentää elettyä kokemusta" (Hyvärinen 2007). Narratiivinen tutkimus tai kerronnallisuuden tutkimus on yksinkertaisesti tutkimusta, jossa narraation, tarinan tai kertomuksen käsitettä käytetään ymmärtämisen välineenä (Hänninen 1999).

Narratiivisessa aineistonkeruu menetelmässä huomio kohdistuu siihen millä tavalla yksilöt eli työssämme työyhteisönjäsenet antavat merkityksiä tarinoidensa kautta. (Hyvärinen, 2007)

Huomion kohdistuminen työntekijöiden omakohtaisiin kertomuksiin erottaa narratiivisen tutkimuksen esimerkiksi niistä perinteisistä laadullisen tutkimuksen tavoista, joissa tietoa kerätään edeltä suunniteltujen ja jäsennettyjen haastattelukysymysten ja kyselylomakkeiden sekä osallistuvan tai suoran havainnoinnin avulla. Näissä tutkimusotteissa merkityksenanto perustuu tutkijan ajatteluun ja sanoihin. (Hirsjärvi, Huttunen 1997.) Narratiivinen tutkimusote mahdollistaa myös kulttuuristen mallita-

rinoiden tunnistamiseen. Mallitarinoihin sisältyy usein jonkinlainen opetus, jotka auttavat tietyn yhteisön jäseniä tulkitsemaan oman alansa rakenteita, toimintatapoja, arvoja, uskomuksia ja normeja. Siten kertomukset luovat yhteisön jäsenille jatkuvuutta ja pysyvyyttä. Ne ylläpitävät paitsi yksilöllistä myös yhteisöllistä identiteettiä. (Löytönen, 2004).

Narratiivien runkona pidämme aikajanaa alkaen vuodesta 1981 aina 2011 vuoteen saakka.

4.2 Mattilan perhetukikodin ohjaajien narratiivit

Aineistomme koostuu Mattilan perhetukikodin toimintakertomuksista vuosilta 1981-2011 ja ohjaajien kanssa käydyistä keskusteluista. Ohjaajista noin neljännes on työskennellyt Mattilassa sen perustamisesta alkaen.

Narratiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkijan ja tutkittavan yhteiseen merkityksen luomiseen. Narratiivien kerääjä ja kertoja työskentelevät läheisesti yhdessä pitkän ajan ja keskustelevat paljon.

Amos Hatchin ja Richard Wisniewskin tekemä laaja kartointus kertoo, että narratiivisen tutkimuksen tekijöiden ajatuksissa korostuvat samantapaiset ajatukset kuin toimintatutkijoilla: käytännöllinen suuntautuminen, huomion kohdistuminen yksilön merkityksenantoon, oletustietämisen subjektiivisesta luonteesta ja henkilökohtainen kosketus tutkittaviin (Hatch & Wisniewski 1995, 116 - 119).

Olemme toteuttaneet tiedon keruuta työpaikallamme - rinnalla eläen työntekijöiden kanssa. Kertomuksia olemme keränneet järjestetyissä ja satunnaisista keskusteluista.

Aineiston keräämisen taustana olemme käyttäneet Mattilan perhetukikodin vuosikertomuksia. Niistä on nostettu keskeisiä tukisanoja eri murrosvaiheisiin liittyen. Tukisanoja ovat esimerkiksi lapsilähtöinen työote, turvakoti, maahanmuuttajaperheet, perhetyö, dokumentointi jne. Toiset kertojista tuottivat kertomuksia spontaanisti ja toiset työntekijät tukisanojen avulla.

Kertomusten välille syntyy vuoropuhelu. Toimintakertomukset ja ohjaajien narratiivit täydentävät toisiaan. Kertomuksellinen näkökulma auttaa hahmottamaan yksittäisistä merkityksistä ja tulkinnoista jäsenyneitä kokonaisuuksia sekä yksilöllisellä että yhteisöllisellä tasolla. (Löytönen, 2004)

Narratiivit auttavat kuvaamaan, ymmärtämään, selittämään ja tulkitsemaan Mattilaan liittyviä ilmiöitä ja niihin liittyviä käytäntöjä ja käytännön merkityksiä suhteessa yhteiskunnallisiin muutoksiin. Olemme kuulleet useita ohjaajien kertomuksia aikaväliltä 1981- 2010 (Liite 2, Ohjaajien narratiivit).

Narratiivinen tutkimuksen juuret ulottuvat monille eri tieteenaloille kirjallisuudentutkimuksesta sosiaaliteeteisiin. Kertomusten (tarinoiden, elämäkertojen, juttujen, anekdoottien, muistelmien) tutkimus on yleistynyt parin vuosikymmen aikana niin yhteiskuntatieteissä, kasvatustieteissä, psykologiassa kuin terveyden ja sairauksien tutkimuksessa. Myös taiteen ja taidepedagogiikan alalla narratiivinen ote on saanut sijaa. Merkittävä osa narratiivisesta tutkimuksesta kiinnittyy ihmisten omaelämäkertojen ja henkilökohtaisten kertomusten tutkimiseen. Kyse on silloin kertomuksista ja niiden paikasta ihmisen elämästä. (Löytönen, 2004).

Mattilan perhetukikodin henkilökunnan suulliset narratiivit, ovat myös osa käyttämäämme aineistoa. Laskentatavas-

ta riippuen olemme käyttäneet tekemässämme tuotoksessa suullisia narratiiveja 27 eri kertaa.

5. OPINNÄYTETYÖN PROSESSIKUVAUS

Mattilan lastenkodin historiaan perehdyimme kahdella tavalla. Luimme Mattilan toimintakertomuksia vuodesta 1981 alkaen ja keräsimme talteen kirjallisesti ohjaajien kertomuksia ja muisteluja. Liitimme tuotokseemme toimintakertomuksista esiin tulleita vaiheita ja ohjaajien narratiiveja. Narratiivit kursivoitiin tuotoksessa niin että, ne erottuvat toimintakertomusten teksteistä.

5.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kuvata Mattilan perhetukikodin eri vaiheita vuosina 1981-2011 lastensuojelulaitoksen ohjaajan näkökulmasta.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli saada aikaan tiivis ja selkeä nidottu tuotos, jossa kuvataan Mattilan perhetukikodin eri vaiheita 30-vuoden ajalta.

Tuotoksessa käytettiin valokuvia Mattilan perhetukikodin albumeista ja tekstejä jotka pohjautuvat toimintakertomuksiin ja ohjaajien kertomuksiin. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjeistuksen mukaan teimme tämän raportin.

5.2 Prosessin eteneminen

Aihe-ehdotuksen opinnäytetyöstämme esitimme omalle AAKE 3 ryhmällemme 13.12.2010. Aiheemme hyväksyttiin.

Olimme jo ennen aihe-ehdotuksen esittämistä saaneet alustavan hyväksynnän aiheesta opettajiltamme.

5.2.1 Aineisto

Muutaman aineistonkeruu tilanteen päätimmekin järjestää tämän vuoksi jo ennen virallista hyväksyntää, koska pystyisimme käyttämään saamaamme aineistoa hyväksi työssämme vaikka työn rajaaminen oli vielä kesken. Myös aineistonkeruumenetelmästä meillä oli jo tietty käsitys.

Olimme tavanneet tulevaa opinnäytetyön ohjaajaamme jo ennen aihe-esittelyä asian tiimoilta. Aikuisopiskeluun kun liittyy meillä molemmilla perheen, työn ja opintojen yhdistäminen, on toimittava silloin kun siihen on paras mahdollisuus. Myös aiheen esittelykertojen vähäisyys rajoitti sen esittämistä, koska ryhmämme kokoontui kerran kuukaudessa, eivät aikataulut aina menneet yksiin, ja esittely päivä siirtyi sitten eteenpäin.

Aineiston keruuta varten erikseen järjestettyyn History Cafe-nimiseen muistelutilanteeseen 16.11.2010, osallistui 4 Mattilan työntekijää, joista 3 oli jäänyt jo eläkkeelle. Eläkkeelle jääneistä keskustelijoista 1 oli ollut ohjaajan tehtävissä ja 2 muissa tehtävissä.

Henkilöt, jotka oli kutsuttu kokoon, keskustelivat tukisanojen perusteella spontaanisti. Osallistujat tiesivät että tilanne nauhoitetaan aineiston keräämisen muistitueksi opinnäytetyön tekijöitä varten. Kaikki History Cafen osallistujat olivat työskennelleet Mattilassa sen perustamisesta asti.

Toinen järjestetty History Cafen tyyppinen muistelutilanne oli Hankasalmella 20.10.2010, ohjaajien vapaamuotoisilla virkistyspäivillä.

Muita muistelutilanteita, joissa keräsimme narratiiveja ohjaajilta, järjestyi spontaanisti työn ohessa käydyissä keskusteluissa. Spontaanit muistelutilanteet syntyivät ohjaajan omasta aloitteesta tai narratiivin kerääjän aloitteesta. Muistelutilanne saattoi syntyä työtilanteesta joka muistutti vastaavasta aiemmasta tilanteesta. Narratiivin kerääjä kirjasi kuulemansa tilanteessa tai työvuoron päätyttyä.

Aineiston keruuta tapahtui lähes koko opinnäytetyöhön liittyvän tuotoksen tekoprosessin ajan. Osa oli järjestettyjä muistelutilanteita, mutta suurin osa spontaaneja keskusteluja. Alettuamme lopullisen tuotoksen kirjoittamisprosessin tarkensimme vielä joitakin Mattilan vaiheita ohjaajalta joka oli työskennellyt käsillä olevana ajan kohtana Mattilassa.

Kaikkiaan narratiiveja kerättiin 10 Mattilan pitkäaikaiselta työntekijältä, joista 8 työntekijää on toiminut ohjaajana Mattilan perustamisesta saakka.

Aloimme työstää opinnäytetyön suunnitelmaa tammikuussa 2011. Tapasimme opinnäytetyön ohjaajan suunnitelman valmistuttua ja kävimme sen läpi yhdessä.

5.2.2 Aiheen rajaus

Aiheen esittelyn yhteydessä saimme opiskelija kollegoitamme ja tilaisuudessa mukana olleilta opettajilta neuvoja ja ohjausta rajata tarkoin aihettamme. Saimme positivistista palautetta opinnäytetyömme aiheen sisällön kiinnostavuudesta.

Suunnitelmaan teimme ohjaajan kanssa käydyn keskustelun pohjalta joitakin työn sisältöön liittyviä muutoksia.

Rajasimme työmme näkökulmaa laajasta yhteiskunnallisten muutoksien tarkastelusta, näkökulmaan, jossa tarkastelemme tiiviimmin Mattilan perhetukikodin ohjaajan työtä, keskittyen vain itsessään ohjaajan työn sisällöllisiin muutoksiin, joita sitten pystytään selittämään yhteiskunnallisilla tekijöillä, kuten taloudella ja maahanmuuttopolitiikalla. Emme tuotoksessamme keskittyneet yhteiskunnallisten muutosten analysointiin vaan niiden näkymisen kuvaamiseen Mattilan ohjaajan työnäkökulmasta.

Lukiessamme toimintakertomuksia havaitsimme samoja teemoja joita ohjaajat olivat jo aiemmin tuoneet meille esille kertomissaan tarinoissaan Mattilan eri vaiheista. Näillä teemoilla oli kertojille merkitystä, koska ne toistuiivat eri tilanteissa eri ohjaajien kertomina.

Toimintakertomusten ja ohjaajien kertomusten esille tulleista yhteisistä teemoista kokosimme tukisanoja. Tukisanoja käytimme eri muistelutilanteissa.

Muistamisen tueksi esillä olleita tukisanoja olivat valvottu tapaaminen, vanhempien oikeudet, dokumentointi, hallinnonoikeus, vauvala, osastojako, perhetyö, lastensuojelulaki 1984, lastensuojelulaki 2007, maahanmuuttajat Mattilassa/ tulkkipalvelu, avohuollon tukitoimi, turvakoti Mattilassa, ensi- ja turvakoti, huostaanotto, lastensuojelulaki 1936, lastenosallisuus, lyhytaikainen perhehoito, omahoitajuus, kuulustelut/ todistamisvelvollisuus, kotikäynnit ja verkostoituminen.

Opinnäytetyömme suunnitelman hyväksymisen jälkeen aloitimme aineiston sisältöön, keskusteluihin ja Mattilan toimintakertomuksiin entistä syvempää pureutumista. Toimintakertomuksista teimme tuotoksen kokoamista varten tiivistelmiä jokaisesta vuodesta, tiivistelmissä joissa oli keskeiset asiat lyhyesti. Tiivistelmät auttoivat mei-

tä hahmottamaan Mattilan eri vaiheita yhtenäisenä kokonaisuutena.

5.2.3 Tuotoksen jäsentely

Työn tilaajan kanssa kävimme vuoropuhelua tuotoksen sisällöllisestä rakenteesta. Vuoropuhelun tuloksena päädyimme esittämään Mattilan eri vaiheita kronologisessa aikajärjestyksessä.

Seuraavaksi mietimme kronologisen aikajärjestyksen ohjeistuksen mukaisesti Mattilan eri vaiheiden sisällön jakoa pääteemoihin. Luimme ja kertosimme jälleen aineistomme, ja päädyimme jakamaan eri vaiheet kolmeen eri pääteemaan Mattilassa kunakin aikana tehdyn työn sisällön mukaan. Pääteemat jaoimme Mattilan lastenkoti aikaan, turvakoti aikaan ja perhetukikoti aikaan. Näiden päätöskokousten alle lisäsimme alaluvuin eri aikoina Mattilassa tehtyyn työhön liittyneitä ja vaikuttaneita tekijöitä. Pääotsikoissa päädyimme käyttämään vuosilukuja jotta lukijan on helpompi hahmottaa tuotoksemme sisältöä, jo sisällysluettelo vilkaisemalla.

Teorian ja kertomusten "vuoropuhelun" kirjaaminen. Tuotoksen koostaminen.

Luetimme tuotosta sen loppuvaiheessa muutamalla Mattilan nykyisillä ohjaajilla ja Mattilan johtajalla Eija Hiltusella. Teimme heidän antaman palautteen pohjalta pieniä muutoksia työhön. Lisäsimme mm. narratiiveja tuotoksen loppuosaan, keskustelemalla tämän päivän teemoista ohjaajien kanssa, ja kerroimme perusteellisemmin, Mattilan lyhytaikaisesta perhehoidosta ja Tuetun asumisen yksiköstä.

5.2.4 Tuotoksen julkistaminen

Tuotoksen valmistuttua alkoi kirjan painopaikan etsintä. Päädyimme käyttämään Kopinjyvän painopalvelua, koska Jyväskylän kaupungilla on sopimus Kopinjyvän kanssa. Pyy-simme tarjousta 12 kirjan painoon värikuvin. Teimme koevedokseen pieniä muutoksia, jonka jälkeen toimitimme uuden version tuotoksesta painettavaksi. Painatusprosessi tapahtui kesäkuun 2011 aikana. 1.7.2011 opinnäytetyömme tuotos julkistettiin Mattilan perhetukikodin 30-vuotis juhlassa. Esittelimme juhlavieraille tuotoksen. Aiheen valintaan johtaneista seikoista, tuotoksen sisällöstä ja luimme pienen otteen tuotoksen eräästä narratiivisesta ohjaajan tuottamasta muistelusta.

Työ oli esillä juhlassa, jossa kaikilla oli mahdollisuus siihen tutustumiseen. Lisäksi kirjaa oli painettu joitakin kappaleita jaettavaksi eläkkeelle jääneille Mattilan entisille työntekijöille.

Juhlan jälkeen saimme palautetta työstä. Eräs juhlavieras oli huomannut yhden asiavirheen, joka on tuotoksessa sivulla 26. Virhe koski Mattilan ensimmäisen oman sosiaalityöntekijän nimeä. Tuotoksessa esitämme sen olleen Marjatta Visuri, kun se todellisuudessa oli Riitta Siekinen. Korjasimme virheen tuotoksen pohjaan, jota pystymme jakamaan siitä kiinnostuneille sähköpostin PDF-liitetiedostona. Asiavirhe ei vaikuttanut tuotoksen keskeiseen sisältöön. Virhe jäi kuitenkin harmittamaan, koska jo painetuissa kirjoissa se on, mutta kaikki juhlavieraat, jotka saivat kirjan, tiesivät kuinka asia käytännössä meni. Lisäksi virheestä puhuttiin yleisesti juhlassa. Mattilan ohjaajat, jotka lukivat tuotosta, eivät huomanneet virhettä. Pohdimme, että syy lienee siinä, että mainitse-

mamme sosiaalityöntekijä oli ollut pitkäaikainen tehtävän hoitaja. Toimintakertomuksissa ei tuotu selkeästi esille ensimmäistä omaa sosiaalityöntekijää nimeltä. Erinäisten pohdintojen ja keskustelujen jälkeen olimme virheellisesti päätyneet väärään sosiaalityöntekijään.

Virheen korjasimme poistamalla tekstistä kohdan, jossa mainitaan sosiaalityöntekijä, mainitsemme vain, että Mattila sai oman sosiaalityöntekijän. Virhe oli selkeintä korjata näin, koska emme tekstissä mainitse muitakaan Mattilan sosiaalityöntekijöitä nimeltä.

Mattilan johtajalle Eija Hiltuselle toimitin korjatun version elokuussa 2011, hänen palattuaan kesälomalta. Hän voi jakaa tiedostoa tarvittaessa yhteistyökumppaneille.

Esipuheen tuotokseen saimme Mattilan nykyiseltä johtajalta.

5.2.5 Raportointi

Tuotoksen julkistamisen jälkeen aloitimme elokuussa 2011 tuotoksen tekemiseen liittyneen prosessin kuvaamisen raporttiin.

Raportin kirjoittaminen alkoi prosessin muisteleemisesta, joka oli antoisaa. Kävimme yhdessä läpi vaiheita tuotoksen tekemisen alusta loppuun. Lisäsimme siihen tietopohjaa tuotoksemme pohjalta.

Haimme opinnäytetyömme ohjaajalta ohjausta raportin tekemiseen. Saimme neuvoja joilla täydensimme aloittamaamme raportointia. Ohjeet koskivat toiminnallisen opinnäytetyön ja narratiivisen aineiston käsittelytavasta kertomista raportissamme.

Mattilan lastenkodin historiaan perehdyimme kahdella tavalla. Luimme Mattilan toimintakertomuksia vuodesta 1981 alkaen ja keräsimme talteen kirjallisesti ohjaajien kertomuksia ja muisteluja. Liitimme tuotokseemme toimintakertomuksista esiin tulleita vaiheita ja ohjaajien narratiiveja. Narratiivit kursivoitiin tuotoksessa niin että, ne erottuvat toimintakertomusten teksteistä.

6. POHDINTA

Työskentelymme aikana Mattilan perhetukikodissa kiinnostuimme työelämälähtöisestä opinnäytetyöstä. Mattilasta on tehty aiemmin opinnäytetöitä ja pohdimme löytyisikö työpaikalta vielä näkökulmia joista riittäisi aihetta opinnäytetyöksi. Käännyimme johtajan puoleen ja saimmekin vinkin koota Mattilan 30 vuotuinen historia yksiin kansiin.

Historiaa piti rajata opinnäytetyön mittoihin ja niin päädyimme tarkastelemaan historiaa ohjaajan työn näkökulmasta.

Meidän molempien kokemus oli jo ennen työn aloittamista että olimme jo tutustuneet Mattilan historiaan kertomusten ja tarinoiden kautta. Ne elivät ja kulkivat lähes legendoina Mattilan eri vaiheista työkavereiden kertomana. Monet kertomukset liittyivät lapsiin ja heidän kohtaloihin mutta niitä emme halunneet lähteä penkomaan.

Mattilassa ohjaajina, on noin neljännes samoja työntekijöitä, jotka ovat työskennelleet siellä, 30 vuoden ajan. Uusien työntekijöiden, vuosien

varrella mukaan tulleiden ja alusta saakka työskennelleiden työntekijöiden välille syntyy helposti yhteisymmärrys tai näkemusero työskentelystä lastensuojelulaitoksessa asuvien lasten hoidosta ja kasvatuksesta. Myös muuttunut perhetyö on toisille työntekijöille itsestään selvää ja toisille aivan vieras maailma johon tulisi sopeutua jo lastensuojelulain muutosten velvoittamana.

Historiaan tutustuminen auttaa ymmärtämään menneisyyden vahvoja heijastumia työtavoissa ja asenteissa. Monien muutosten läpi eläneet työntekijät haluaisivat jo työrauhaa mutta yhteiskunnalliset suuntaukset jotka muokkaavat myös lakeja eivät jätä rauhaan.

Uusille työntekijöille on luontevampaa sopeutua nykyisiin muutoksiin koska heillä ei ole kokemusta niistä aiemmista murroksista. Mattilan perhetukikodin ohjaajien työlle onkin vahvimpana yhteisenä nimittäjänä koko 30 vuotuiselta ajalta sana muutos.

Mattilassa ohjaajat kohtaava toistuvasti uusia asiakastilanteita, joiden hoitaminen vaatii asiakkaan hienovaraista kohtaamista ja usein menemistä asiakkaan asioissa hänen yksityisyyden alueelle kuuluviin asioihin. Työntekijät kokevat selviytyneensä, näistä tilanteista hyvin, vaikka ajoittain olivatkin kokeneet asiakastilanteita haastavina. Vaihtuvat asiakastilanteet tuovat yhdessä muun jatkuvan muutoksen kanssa lisähaasteen ohjaajan työhön.

Ohjaajan työ kaikkien Mattilan eri vaiheiden ja muutosten keskellä on säilynyt perustehtävältään samana. Ohjaajan läsnäolo ja aitous yhdessä amma-

tillisuuden kanssa on hyvää osaamista lastensuojelutyössä.

Ihmisen perustarve on tulla rakastetuksi, nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi omana itsenään mikä ohjaajan tulee aistia ja ymmärtää kohdatessaan lasta.

Tähän Mattilan ohjaajat ovat pyrkineet Mattilan 30 vuotuisen historian aikana kunnioitettavasti.

Lasten ja perheiden kanssa työskentelemiseen lastensuojelulaitoksessa ohjaajat ovat tarvinneet vahvat henkilökohtaiset taustajoukot ja voimavarat.

Ammattitaitoiset johtajat sekä lastensuojelutyöhön muuten sitoutuneet työntekijät ovat mahdollistaneet ohjaajien ansiokkaan työn Mattilassa.

Tuotoksemme Mattilan ohjaajien työn eri vaiheista saattaa auttaa monia muutosvaiheita läpikäyneitä ohjaajia jäsentämään kokemuksiaan lastensuojelutyössä. Oman työhistorian tapahtumien näkeminen konkreettisesti, kronologisesti etenevänä tekstinä, voi olla osalle ohjaajista voimauuttava, omaa työidentiteettiä rakentava kokemus, joka voi lisätä yksittäisen ohjaajan työssäjaksamista entisestään. Yhteisen menneisyyden muistelu voi olla myös työyhteisön toimivuutta tukeva, tuotoksessa konkretisoituu työyhteisön selviytyminen monista haasteista. Näitä asioita on hankala todentaa lyhyessä ajassa, se voisi olla uuden tutkimuksen paikka.

Tuotoksen tekeminen auttoi myös meitä uusia työntekijöitä hahmottamaan lastensuojelun kehitystä kokonaisuudessaan. Mattilan historian ajalta las-

tensuojelun kehitystä saimme ohjaajilta kokemuspohjaista ruohonjuuritason tietoa, kuinka muutokset ovat käytännön työssä näkyneet ja toteutuneet. Tämä on meille arvokasta tietoa tulevalle työuralle sosionomina, koska yhteiskunnassamme tapahtunee muutoksia tulevaisuudessakin, joka näkyy myös sosiaalialan työn kentässä.

LÄHDELUETTELO

Finlex, Lainsäädäntö, Ajantasainen 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki 2007. Viitattu 1.8.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Hatch, Amos & Wisniewski, 1995. Life history and narrative: questions, issues, and exemplary works. Teoksessa Amos Hatch & Richard Wisniewski (toim.) Life history and narrative. London: Falmer, 113 - 135.

Hirsijärvi, S. & Huttunen, J., 1997, Johdatus kasvatustieteeseen, WSOY, Juva.

Hyvärinen, M. 2007. Kertomus ja kertomuksen rajat. Puhe ja kieli 27, (3), 127-140.

Hänninen, V. 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos.

Iivanainen, T. & Pitkänen, T., 2011, Mattilan perhetukikoti 30 - vuotta; lastensuojelua ja perhetyötä ohjaajan työn näkökulmasta. Jyväskylän kaupunki.

Jyväskylän kaupunki. Viitattu 1.7.2011.

<http://www.jkl.fi/sosiaalipalvelut/lastensuojelu>.

Kaasila, R. & Rajala, R. & Nurmi, K.E. 2008. Narratiivikirja; Menetelmiä ja esimerkkejä. Tampere. Juvesprint.

Kokkonen, Pirkko, 1987, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1986. Jyväskylän kaupunki.

Kokkonen, Pirkko, 1988, Katsaus Mattilan tilanteesta, Jyväskylän kaupunki.

Kokkonen, Pirkko, 1990, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1989, Jyväskylän kaupunki.

Kupila Marja- Leena, 1982 Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1981, Jyväskylän kaupunki.

Kyrönseppä, U. & Rautiainen J-M. & Airio, P. 1990. Omahoitajamenetelmä. Helsinki: Painopörssi.

Löytönen, T. 2004. Minäkö tutkija? Viitattu 26.8.2011.

<http://www.xip.fi/tutkija/0402.htm>.

Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1984, Jyväskylän kaupunki.

Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1985, Jyväskylän kaupunki.

Mattilan perhetukikodin perehdytyskansio, 2010.

Puonti, A., Saarnio, T., Hujala, A., 2004, Lastensuojelu tänään, Gummerus, Jyväskylä.

Pulma, P. & Turpeinen, O. 1987, Suomen lastensuojelun historia, Kouvolan kirjapaino, Lastensuojelun keskusliitto.

Rantakeisu, M. & Päivärinta, S., 2004, Tervetuloa Mattilaan; Mattilan perhetukikodin perehdytyskansio (Jyväskylän kaupunki). Opinnäytetyö. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Siekkinen, Riitta, 1988, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1987, Jyväskylän kaupunki.

Sosiaali- ja terveysministeriö; Kuntainfo 2007/10. Uusi lastensuojelulaki (417/2007) voimaan 1.1.2008. Viitattu 1.8.2011.

<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/view/1253381>

Vilkka, H. & Airaksinen, T., 2003, Toiminnallinen opinnäytetyö, 2003. Gummerus. Jyväskylä.

Virtanen, P. (toim.), 1995, Näkökulmia lastensuojeluun, WSOY, Juva.

LIITTEET

Liite 1

Ohjaajan tehtävät Mattilan perhetukikodissa

- huolehtii lapsen yksilöllisestä ja kokonaisvaltaisesta (fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta) hoidosta ja kasvatuksesta yhteistyössä lapsen vanhempien ja perhetukikodin muun henkilöstön kanssa
- tukee lapsen ja hänen vanhempiensa vuorovaikutusta ja vanhempien yhteydenpitoa lapseen
- käy lapsen vanhempien kanssa kasvatustalkoita ja muita lapsen hoitoon liittyviä neuvotteluja sekä opastaa ja ohjaa lapsen vanhempia kasvatuksellisissa ja hoidollisissa tilanteissa
- osallistuu lasten hoito- ja kasvatussuunnitelmien tekemiseen ja tarkastamiseen
- osallistuu lapsen omana hoitajana perheen huoltosuunnitelmapalaveriin, verkostokokouksiin sekä sijaisperheen valintaprosessiin
- hankkii lapsille tarpeelliset vaatetukset, varusteet ja välineet
- ohjaa lasta tarpeen mukaan leikeissä ja koulunkäynnissä sekä pitää yhteyttä päiväkohtiin/kouluun
- ohjaa lasta perhetukikodin ulkopuolisiin harrastuksiin ja tukee yhteyttä perhetukikodin ulkopuoliseen ympäristöön, kuten sukulaisiin ja koulutovereihin

- huolehtii lapsen terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvistä tehtävistä
- valmistelee lapsen sijaisperheeseen siirtymistä varten ja tutustuttaa lapsen tulevaan sijaisperheeseen
- suorittavat tarpeelliset kodinhoidolliset tehtävät (mm. vaatehuolto, iltapalasta huolehtiminen, paikkojen järjestely, lasten huoneiden siivous)
- suorittaa muut johtajan hänelle antamat tehtävät
- ohjaa ja perehdyttää perhetukikotiin tulevia harjoittelijoita ja opiskelijoita ohjaajan työhön.

Yötyötä tekevän ohjaajan tehtävät

- vastaa perhetukikodin toiminnasta yöllä
- osallistuu perhetukikodin kodinhoitotehtäviin (mm. vaatehuolto, aamupalan kattaminen)
- osallistuu muun henkilöstön kanssa lasten hoidon ja kasvatuksen suunnitteluun ja huolehtii kasvatustyön toteutuksesta perhetukikodissa yhteisesti sovittujen tavoitteiden ja yksilökohtaisten hoito- ja kasvatussuunnitelmien mukaisesti
- hoitaa muut johtajan hänelle määräämät tehtävät.

(Rantakeisu, M. & Päivärinta, S., 2004, Tervetuloa Mattilaan; Mattilan perhetukikodin perehdytyskansio (Jyväskylän kaupunki). Opinnäytetyö. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu).

Liite 2

Ohjaajien narratiivit

1.

Osa Mattilan lastenkodin ohjaajista oli uusia työntekijöitä, joilla oli opistotason koulutus-sosiaalialalle. Osa työntekijöistä siirtyi Häkkisenlastenkodista entisinä työntekijöinä. He olivat toimineet Häkkisen lastenkodissa eri ammattinimikkeillä: hoitoapulainen, lastenhoitaja ja lähikasvattaja. Hoitoapulaisten piti pätevyityä erikseen laitostyöhön siirtyessään Mattilan lastenkotiin. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

2.

Henkilökunta jaettiin työskentelemään kahteen eriosastoon. Myös uutta henkilökuntaa palkattiin. Osa työntekijöistä halusi siirtyä isojen puolelle ja osa suoraan pientenpuolelle. Entisistä Häkkisen lastenkodin työntekijöistä suurin osa olisi halunnut jatkaa myös Mattilassa pienten lasten osastolla. Entisten työntekijöiden halu jakaantua työskentelemään eriosastoihin ei ollut itsestään selvää. Tätä vaihetta ohjaajat ovat kuvanneet vaikeana prosessina. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 4.1.2011.)

3.

Saman katon alla oli kuin kaksi eri työpaikkaa. Ohjaajan työ kahdella eri osastolla oli niin toisistaan poikkeavaa. Isojen kanssa pystyi tekemään kaikenlaista. Pienten puolella oli paljon työtä pienten lasten hoidettavuuden vuoksi. Osastojen raja oli tiukka henkilökunnan sijoittumisen suhteen. Apua ei saatu isojen puolen henkilökunnalta. Kerrankin osastolla oli kahdet kaksoset ja yksi heidän kanssaan saman ikäinen vauva- lisäksi kolme pientä lasta. Yöllä oli yksi työntekijä ja siihen vielä valmius ottaa uusia asiakkaita taan. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 4.1.2011.)

4.

Mattilan lastenkodissa hoidettiin pieniä vauvoja heidän elämän alkutaipaleella. Työ pienten lasten

puolella koettiin mielekkääksi mutta myös haastavaksi vauvojen vaatiessa paljon perushoitoa. Muutama pienten puolella työskennellyt ohjaaja muisteli vauvojen tulotilanteita ja hoitamista: Osastolle saattoi tulla lapsia suoraan synnytyslaitokselta. Heidän elämänsä ensimmäinen koti oli Mattilan lastenkoti. Täällä vietettiin heidän ristiäisiä ja joidenkin lasten kummeiksi tuli omahoitaja. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

5.

Pienten osastolla työskennelleet kuvaavat pienten lasten ja vauvojen hoitamisen olleen vaativaa. Vauvoja saattoi olla useita ja esimerkiksi yövuorossa oli vain yksi yöhoitaja joka vastasi koko talosta yön aikana. Oli tavallista että varsinkin viikonloppuoina taloon tuli kiireellisesti sijoitettavia lapsia.

Pienten osasto toimi myös vastaanottopaikkana. Pienten puolella oli totuttava myös lasten omaisten vierailuihin. Häkkisellä vanhemmat eivät liioin vierailleet, joten Mattilassa alkoi selkeästi uusi työskentelytapa jolloin piti osata kohdata monenlaisia vanhempia. Usein vanhemmilla oli mielen terveys - tai päihdeongelmia jonka vuoksi heidän kohtaaminen vaati erityistä osaamista (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

6.

Isojen puolen ohjaajat osallistuivat talossa pysyvästi asuvien lasten huoltosuunnitelma palavereihin pari kertaa vuodessa. Palavereja kutsuttiin "superpalavereiksi". Jokaisella lapsella oli omahoitaja joka hoiti yhteistyön eri yhteistyötahtojen kanssa lapsen asioissa. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 6.12.2011.)

7.

Isojen lasten osastolla työskennelleet muistelivat kuinka työ isojen lasten kanssa oli haastavaa. Työntekijät olivat sitoutuneita työlleen jopa vapaa-ajallaan. Lapsille mm. ommeltiin omalla ajalla nukkeja, tehtiin retkiä ja järjestettiin leirejä. Työskentely lastenkodissa on ollut osaltaan elämäntapa. Työtä ja omaa vapaa-aikaa ei ole eroteltu tarkasti. Niiden rajoja on ylitetty niin, että hoivaa ja huolenpitoa omilta vanhemmiltaan vaille jääneet lapset ovat saaneet osakseen hyviä ja arvokkaita eheyttäviä kokemuksia. (ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 6.12.2010.)

8.

Eräs ohjaajista kuvaa osastojaon purkamista yhtä vaikeana asiana kuin osastoihin jakaantuminen oli aluksi (History Cafe, 16.11.2010).

9.

Yhteiselle vapaa-ajanvietolle tuli merkitystä. Haluttiin kokea yhteenkuuluvuutta ja kokea yhteisiä rentouttavia ja hauskoja hetkiä. Ohjaajien kyky heittäytyä vapaalle yhdessä työajan ulkopuolella on työntekijöiden mukaan ollut merkittävä asia työssä jaksamisen ja työilmapiirin hyvänä säilymisen kannalta. Henkilöt kuvaavatkin kuinka parasta työnohjausta on ollut toisten työkavereiden tuki ja ymmärtäminen - yhteisten haastavien työpaineiden jakaminen. Toisilla työntekijöillä on ollut tarve pitää oma työn ulkopuolinen elämä tiukasti erillään työstä ja työn kautta tulleista ihmissuhteista. He ovat kokeneet vastaavasti tämän periaatteen voimaannuttavana asiana. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 17.11.2010.)

10.

Keskustelut vanhempien kanssa tuntuivat välillä turhauttavilta ja työläiltä. Keskustelujen vaikutuksesta ei oltu varmoja. Vaikka ajallisesti ja henkisesti keskustelut koettiin raskaina, ei oltu varmoja niiden hyödystä. Joskus vanhempien takereminen työntekijään häiritsi lasten kanssa tehtävää perustyötä. (Ohjaajien muistelutilanne, Hankasalmi, 20.10.2010.)

Yhteistyö lasten vanhempien ja muiden lähi-ihmisten sekä yhteistyökumppaneiden kanssa koettiin positiiviseksi asiaksi silloin kun työskentely johti selkeästi lapsen hyvinvoinnin lisääntymiseen. Tällöin kaikki osapuolet olivat sitoutuneita toimimaan lapsen parhaaksi ja se oli palauttavaa. (Ohjaajien muistelutilanne, Hankasalmi, 20.10.2010.)

11.

Ohjaajan osallistuminen asiakashuoltopalavereihin yhdessä läheisen sosiaalityöntekijän kanssa koettiin helpottavana. Palavereita pystyttiin purkamaan yhdessä ja myös suunnittelemaan yhdessä paremmin. Ohjaajien kautta siirtyi nopeasti tieto lapsen voinnista sosiaalityöntekijälle joka puolestaan toimi tiiviissä yhteistyössä lapsen

sijoittaneen sosiaalityöntekijän kanssa. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 16.2.2011.)

12.

Turvakoti toiminnan aloittaminen lastenkotitoiminnan yhteydessä johtui yleisestä talouslamasta Suomessa. Jyväskylän kaupunki lopetti palvelujen oston Ensi- ja turvakodilta. Kriisissä olevat ja turvaa tarvitsevat asiakkaat siirtyivät Mattilaan. Turvakodin myötä tulivat Mattilaan myös ensimmäiset aikuisasiakkaat. (History Cafe, Tuetun asumisen yksikkö, 16.11.2010.)

13.

Mattilassa 1990-luvulla työskennelleet muistelevat aikaa suuren murroksen aikana. 1990-luvun alkupuolella tuli lama. Työttömyys ja hätä lisääntyivät perheissä. Välillä saattoi tulla jopa yhdeksän lasta saman päivän aikana Mattilaan ja myös lähteä. Lasten sijoitukset olivat yhä useammin kiireellisiä, ei suunniteltuja. Välillä oli vähän lapsia - kai kunnilla ei ollut varaa sijoittaa lapsia laitokseen. Työttömyysuhka pelotti myös lastenkodin työntekijöitä. Keski-Suomessa lakkautettiin lastenkoteja. Oltiin valmiita uusiin haasteisiin, jotta oma työpaikka säilyisi. (History Cafe, Tuetun asumisen yksikkö, 16.11.2010.)

14.

Aikuisasiakkaat tekivät talosta levottoman. Oli epäselvää kuka ottaa vastuun lapsista. Käytännössä sopimukset eivät aina päteneet. Lapset osasivat käyttää tilannetta hyväkseen ja kokeilivat rohkeasti rajojaan. Viime kädessä ohjaajat huolehtivat, että rajoista pidettiin kiinni. Yleensä äidit olivat helpottuneita kun saivat jakaa kasvatus vastuuta ohjaajien kanssa. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 14.3.2011).

15.

Työntekijät muistelevat turvakotiaikaa ajoittain melko "kaoottiseksi" työajan jaksoksi. He kertovat että erityistä koulutusta ei saatu kriisityöhön, kriisissä olevia asiakkaita opeteltiin kohtaamaan käytännön työn kautta.

Eräs ohjaaja muistelee turvakotiajan tapahtumia:

saunanlauteille majoitettiin yksi asiakas kun muualla ei enää ollut tilaa, asiakkaat tulivat

ilman sosiaalityöntekijää, ovelle, kriisissä, päivällä ja yöllä. Poliisi toi myös asiakkaita ja poliisin kanssa tehtiin yhteistyötä. Vartijapalvelua ei silloin ollut. Työntekijät kuvaavat aikaa kaoottiseksi ajanjaksoksi, jossa yritettiin vastata ulkoapäin tuleviin tarpeisiin.

Aikuisasiakkaat olivat Mattilan lastenkodin henkilökunnalle aivan uutta. Ajoittain oli pelottavia tilanteita, uhkailua ja kiusantekoa. Työajan ulkopuolella ei pelottanut, oltiin kuitenkin vain lapsen hoitajia, ei tehty päätöksiä. Uhkauksia tuli enemmän johtajalle ja sosiaalityöntekijälle. Kriisityön paras purkupaikka, oli oma työyhteisö. Työyhteisön kesken purettiin puhumalla haastavat työtilanteet, vaikka erimielisyyksiäkin työyhteisössä oli. Henkilöstön viikkopalaverit olivat myös tärkeitä, samoin konsultaatiota ja työnohjusta pidettiin omalla tavallaan tärkeänä, eivät ne kuitenkaan omaa työyhteisöä korvanneet.

Mattilan silloisella johtajalla Pirkko Kokkosella oli työnohjaajan koulutus, joka auttoi työntekijöiden työssä ohjaamisessa. Haastattelemamme työntekijät kertoivat johtajan olleen vahva työyhteisön tukipilari vaikeina aikoina. Esiin tulleet ongelmat työyhteisössä puitiin heti palaverissa, johon kaikki osallistuivat, tilanteenselvittämiseksi. (History Cafe, Tuetun asumisen yksikkö, 16.11.2010.)

16.

Sosiaalipäivystyksen hoitaminen oli muun työn ohella haastavaa. Vastuu oli suuri. Osastotyöstä puheluihin vastattiin kesken muun työn. Puhelin oli käytävän seinällä. Joskus puhelu otettiin vastaan vauva pylly paljaana kainalossa, koska pesutilanne oli keskeytynyt. Vauvoja oli tuolloin paljon. Joskus jouduttiin osastolta lähtemään sosiaalipäivystäjän työpariksi kotikäynnille". (Ohjaajien muisteluhetki, History Cafe, Tuetun asumisen yksikkö, 16.11.2010.)

17.

Ohjaajat muistelivat ensimmäisten ulkomaalais-tenasiakkaiden tuoneen yllätyksiä. Maahanmuuttajien kanssa toimimiseen ei ollut saatu erityistä koulutusta tai valmennusta. Perushoidon ja kasvattamisen taidoilla oli pärjättävä. Oli erikoista kohdata kuumeoireisia lapsia joihin normaali lääkitys ja huolenpito eivät tepsineet.

Tarkemmissa tutkimuksissa kävikin ilmi että lapset sairastivat malariaa. Lapset hoidettiin tietenkin asianmukaisesti julkisen terveydenhuollon kautta ja he paranivat ajan myötä. (Ohjaajien muisteluhetki, History Cafe, Tuetun asumisen yksikkö, 16.11.2010.)

18.

Ohjaajat muistelevat saaneensa 1990-luvun loppupuolella koulutusta, joka vastasi aiempaa paremmin työn tuomiin haasteisiin. Koulutusta oli saatu mm. seuraavista teemoista: Aggressiivisen asiakkaan kohtaaminen, huumeiden käyttäjät Keski-Suomessa, haavoittunut lapsuus, ratkaisukeskeinen työskentelyote laitoksessa, ammatillisuus laitostyössä, fae- ja fas- lapset ja hoitoprosessi keskusteluna. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

19.

Ohjaajat muistelevat kuinka omassa työssä on palkitsevinta onnistunut lapsen sijoitus, jos huostaanotto on tullut kysymykseen. Silloin tulee sellainen olo, että tekee todellista lastensuojelutyötä. Kun kuulee perästäpäin, että lapsella menee nyt hyvin, on se palkanlisää parhaimmillaan. Silloin täyttyy myös oma kutsumus tehdä tätä lastensuojelutyötä. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 14.4.2011.)

20.

Jaettua johtajuutta eri lastensuojelulaitosten välillä ei pidetty hyvänä vaihtoehtona. Henkilökunta antoi kannanoton Jyväskylän kaupungin lastensuojelulaitosten kehittämiseen. Ohjaajien mielestä Mattilan perhetukikoti tarvitsee oman johtajan. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 14.3.2011.)

21.

LYPE on tuonut muutoksia Mattilan toiminnan sisältöön. On pitänyt tottua siihen että vauvojen ja aivan pienten lasten hoitoa ei oikeastaan enää ole Mattilassa. Lasten kannalta lyhytaikainen perhehoito on hyvä asia. Tosi asiassa sijoitukset eivät aina jää lyhytaikaisiksi. On hyvä ettei pienten tarvitse olla laitoksessa monien ohjaajien hoidettavina. Lasten tilanteen selvittelyyn saattaa mennä puolikin vuotta ja se on liian pitkä aika olla laitoksessa. Perhehoitajien jakamista joskus tulee mietittyä kun pienissäkin voi

olla tosi vaikeahoitoisia esimerkiksi huumeäitien vauvoja. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 14.5.2011.)

22.

Ohjaajien mielestä Mattilan toiminnassa kääntyy jälleen sivu perhehoito käytännön vuoksi. Vuosikymmenien perinne, hoitaa Mattilassa vauvoja ja pikku lapsia, muuttuu. Pienet lapset eivät enää jää hoitoon Mattilaan vaan jatkavat matkaa lyhytaikaiseen perhehoitoon. Tilalle ovat tulleet kouluikäiset lapset. Heidän kanssaan on usein paljon vaikeita tilanteita, koska heidän elämässään on tapahtunut jo paljon vaurioita. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 14.5.2011.)

23.

Ohjaajat kuvaavat kuinka puheet TUAS: n perustamisesta otettiin mielenkiinnolla vastaan. Mietittiin ja kyseltiin, mitähän uudistuksia tämä vuorostaan toisi tullessaan? Pikku hiljaa alkoi kuitenkin hahmottua, ettei TUAS Mattilan arkea muuttaisi. Naapuriin perustettu yksikkö ei vaatinutkaan lisävastuunottoa naapurin lapsista vaikka sitä ensin pelättiin. Piha-aidan kaataminen talojen välistä toi mielikuvia lisääntyneestä lasten lukumäärästä yhteisellä pihamaalla. Mutta hienosti äidit ovat itse jaksaneet huolehtia lapsistaan. (Ohjaajien muistelutilanne, 14.4.2011, Mattila.)

24.

Alussa asiakkaan tiedot merkittiin vihkoon. Saattoi mennä monta päivää ettei asiakkaasta kirjattu mitään tietoja, jos tapahtui jotain erikoista, siitä mainittiin. Asiakkaan tiedot ja yleiset info asiat kulkivat samassa ruutuvihkossa. Ohjaajat saattoivat tulkita tilanteita oman

näkemyksen mukaan. Myöhemmin tuli käyttöön kaksi vihkoa. Toiseen kirjattiin lapsen asiat ja toiseen info asiat. Vihkoista siirryttiin lasten omiin kansioihin, johon raportoitiin lasten asiat jokaisen työvuoron päätteeksi. Kansiossa säilytettiin myös asiakassuunnitelmat ja muut lapsen tärkeät paperit. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

Ohjaajien narratiivien lähde: Iivanainen, T. & Pitkänen, T., 2011, Mattilan perhetukikoti 30 - vuotta; lastensuojelua ja perhetyötä ohjaajan työn näkökulmasta. Jyväskylän kaupunki.

JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI

2011

MATTILAN PERHETUKIKOTI 30 VUOTTA
LASTENSUOJELUA JA PERHETYÖTÄ OHJAAJAN TYÖN NÄKÖKULMASTA

TIINA IIVANAINEN JA TUULA PITKÄNEN

ALKUSANAT

Kun Mattilan perhetukikodin ohjaajan sijaisina toimineet, tämän opinnäytetyön tekijät kyselivät Mattilasta aihetta työhönsä syksyllä 2010, tuli ajankohtaiseksi tehdä ns. juhlakirja, sillä 1.7.2011 Mattilan perhetukikoti viettää 30-vuotisjuhlaansa.

Tässä opinnäytetyössä, joka toimii samalla juhlakirjana, haluttiin nostaa esille työntekijöiden näkökulma Mattilan perhetukikodin toiminnasta 30 vuoden ajalta.

Suuri osa työntekijöistä on työskennellyt Mattilan perhetukikodissa koko sen olemassa olon ajan ja siksi heidän tarinallaan on tärkeä osa kun katsotaan Mattilan historiaa taaksepäin.

Henkilökunnan sitoutuminen työhönsä on ollut se kantava voima jolla Mattilan perhetukikoti on selvinnyt haasteista, joita se on ensin lastenkotina ja myöhemmin perhetukikotina kohdannut. Pienistä ei ole säikähdetty kun on selvitty niin monesta, tuntuu olevan talon henki.

Kertomuksissa näkyy myös se mitä suomalaisessa yhteiskunnassa on tapahtunut 30 vuoden aikana.

Kun Mattilan perhetukikoti rakennettiin, elettiin 1980-lukua ja taloudellista nousukautta ja lastenkoti oli sen ajan sijaishuoltoratkaisu. Tämän jälkeen on ko-

ettu kaksi lamaa muutoksineen. Ensimmäisen laman yhteydessä Mattilan olemassaolokin oli ollut ns. vaakalaudalla ja talon toiminta muuttui. Asiakkaaksi tuli lapsia vanhempiensa kanssa ja nimi muuttui perhetukikodiksi. Toisen laman jäänteitä eletään parasta aikaa, mutta tällä kertaa toiminnan muutokseen on enemmän vaikuttanut vuonna 2008 uudistunut lastensuojelulaki ja ajanhenki, mm. perhehoitoa uudistetaan ja sen ensisijaisuutta korostetaan.

Mattilan perhetukikodin toiminnat ovat jakaantuneet viimeisten vuosien aikana kolmeen perustehtävään: osastohoitoon, lyhytaikaiseen perhehoitoon ja tuetun asuminen perheyksikköön.

Lastensuojelulaki on kuluneen 30 vuoden aikana uudistunut kaksi kertaa, vuosina 1984 ja 2008. Molemmat lait ovat entistä paremmin korostaneet lapsen aseman, se mikä ei ole lapsen etu ei voi olla myöskään ratkaisu. Lasta tulee kuulla hänen omassa asiassaan ja mielipiteelle antaa arvoa.

Tänä päivänä lastensuojelu perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen, jossa perheen ensisijaisuutta ja vanhempien vastuuta ja samalla lapsen oikeuksia tulee kunnioittaa.

Mattilan toiminnassa kriisi- ja vastaanottokotina tämä näkyy siinä, että vuosittain noin 80 % lapsista palaa kotiinsa sijoituksen jälkeen. Perhe on ensisijainen ja sitä tuetaan ja yleensä vasta toistuvien elämäntilannekriisien myötä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi etsitään lapselle sijaiskoti.

*Kiitokset kirjantekijöille ja
Mattilan perhetukikodin pitkäai-
kaisille työntekijöille siitä et-
tä olemme saaneet arvokkaan palan
teidän kertomaa historiaa tämän
kirjan sivujen lehdille.*

*Joskus on hyvä katsoa rohkeasti
taaksepäin, jotta voi nähdä sel-
keämmin eteenpäin.*

Jyväskylässä 15.6.2011

Eija Hiltunen

Perhetukikodin johtaja

SISÄLTÖ

<i>JOHDANTO</i>	7
<i>MATTILAN LASTEN- JA VASTAANOTTOKODIN</i>	
<i>VUODET 1981-1991</i>	11
Mattilan alkuperäinen toiminta-ajatus.....	12
Mattilan lastenkodin ohjaajien työ.....	13
Mattilan kaksi osastoa.....	14
Pienten osasto.....	16
Isojen lasten osasto.....	18
Osastojako purkautuu.....	21
Yhteishenki ohjaajien välillä.....	22
Lastensuojelulaki uudistuu 1984.....	23
Perhetyö osaksi ohjaajan työtä.....	23
Ohjaajien ja Mattilan oman sosiaalityöntekijän yhteistyö.....	26
<i>TURVAKOTI OSAKSI MATTILAN TOIMINTAA VUONNA</i>	
<i>1992</i>	30
Sosiaalipäivystys Mattilassa.....	35
Kansainvälistymisen heijastuksia Mattilassa.....	36
<i>MATTILAN PERHETUKIKOTI 1996</i>	
<i>1996</i>	38
Perhetyö ja verkostotyö.....	39
Omahoitajamenetelmä.....	41
Haasteiden kasvaminen ohjaajan työssä.....	42
Väkivaltaisuuden kohtaaminen.....	44
Lapsiasiakkaiden haasteellisuus lisäänty.....	46
Painopisteenä lapsen osallisuus.....	49
Ohjaajien työhyvinvointi Mattilassa.....	52
Turvakotitoimintaa aletaan purkaa.....	54
Lyhytaikainen perhehoito.....	56
Tuettu asuminen osaksi lastensuojelun avohuoltoa.....	60
Dokumentointi.....	61
Mattilan asiakaspaikat vähenevät.....	63

LOPUKSI 65

TAULUKOT

Taulukko 1 29

Taulukko 2 43

JOHDANTO

Mattilan - ja Myllyjärven lastenkotien suunnittelu aloitettiin vuonna 1970. Tehtävään osoitettu toimikunta aloitti työn, jonka tuloksena Myllyjärven lastenkoti aloitti toimintansa vuonna 1979 ja Mattilan lastenkoti aloitti toimintansa kolme vuotta myöhemmin.

Häkkisen lastenkodin lapset muuttivat Myllyjärven ja Mattilan lastenkoteihin. Häkkisen isojen puoli muutti Myllyjärvelle ja pienten puoli muutti myöhemmin Mattilaan. Häkkisen lastenkodin isojen puolen henkilökunta siirtyi Myllyjärvelle ja pienten puolen henkilökunta Mattilan lastenkodin työntekijöiksi.

Mattilan perhetukikodissa on 1.7.1981 alkaen eletty monia vaihteita. Työhön on sitouduttu vahvasti. Sitoutumista kuvaa henkilökunnan pysyvyys lähes samana koko kolmekymmentä vuotuisen taipaleen ajan.

Mattilassa on tehty työtä täydestä sydämen halusta auttaa hoitoa ja huolenpitoa vaille jääneitä lapsia. Tavoitteena on ollut tarjota lapselle turvallinen lapsuus ja niin hyvät mahdollisuudet pon-

nistaa elämään kuin kulloinkin on mahdollista.

Kiinnostuksemme koota opinnäytetyöksemme Mattilan vaiheita ohjaajan työn näkökulmaa painottaen 30- vuoden ajalta syntyi, kun itse työskentelimme Mattilan perhetukikodissa ohjaajan sijaisina. Työkavereiden kertomukset ja muistelemiset Mattilan eri vaiheista olivat kiinnostavia. Lisäksi ohjaajien vahva tarve muistella Mattilan eri vaiheita herätti uteliaisuuden perehtyä näihin vaiheisiin tarkemmin. Kertomukset olivat niin läsnä olevia, ja muistot niin tuoreita että, ne saivat kiinnostumaan Mattilan lastenkodin historiasta.

Muisteleminen tapahtui pääsääntöisesti työn lomassa. Ohjaajat kertoivat uusille työkavereilleen millaisia vaiheita Mattilassa oli eletty työyhteisönä ja millaista oli työskennellä lastensuojelulaitoksen ohjaajana. Kertomukset toimivat myös tapana perehdyttää uusi työntekijä Mattilan työtapoihin ja työilmapiiriin.

Työntekijöiden vahva näkemys, kokemus työtavoista ja asenne suhteessa lastensuojelutyöhön välittyi erilaisten muisteluiden ja kertomusten kautta. Historiaan

liittyvät Mattilaan sijoitetut lapset ja asiakasperheet sekä Mattilan henkilökunta ja yhteistyötahot. Tuotoksessamme lähestymme historian vaihteita ohjaajan työn näkökulmasta.

Olemme valmistumassa ammattikorkeakoulusta. Sosionomi (AMK), joka on tänä päivänä vähimmäisvaatimus uusille työntekijöille Mattilan perhetukikodissa työskenteleville ohjaajille.

Mattilan lastenkodin historiaan perehdyimme kahdella tavalla. Luimme Mattilan toimintakertomuksia vuodesta 1981 alkaen ja keräsimme talteen kirjallisesti ohjaajien kertomuksia ja muisteluja. Liitimme tähän tuotokseemme toimintakertomuksista esiin tulleita vaihteita ja ohjaajien narratiiveja. Narratiivit on kursivoitu tuotoksessa niin että ne erottuvat toimintakertomusten teksteistä.

Marraskuussa 2010 kutsuimme nykyisiä ja jo eläkkeelle jääneitä työntekijöitä iltapäiväkahville Tuetun asumisen yhteisiin tiloihin. Kutsuimme tapahtumaa nimeltä History Cafe. Tavoitteenamme oli kuulla tarinoita menneistä ajoista.

Olimme koonneet toimintakertomuksien pohjalta avainsanoja muistin virkistykseksi ja keskustelun virittäjäksi. Olimme myös piirtäneet aikajanan joka antoi muistelemiselle rungon. Aikajanassa oli mainittu avainsanoja ko. ajan tärkeistä muutoskohdista. Esimerkiksi vuonna 1991 Mattilassa alkoi turvakoti toiminta. Aikajanassa luki vuoden 1991 kohdalla avainsana "turvakoti".

Henkilöt, jotka oli kutsuttu koon, keskustelivat avainsanojenperusteella spontaanisti.

Osallistujat tiesivät että tilanne nauhoitetaan aineiston keräämisen muistitueksi opinnäytetyön tekijöitä varten. Yksi työntekijöistä muisti yhden ja toinen toisen asian. Koolle kutsutut henkilöt eivät olleet kaikki ohjaajia. Halusimme pyytää myös muuta henkilökuntaa laajentamaan näkemystä ohjaajan työstä.

Ohjaajien kertomuksia koottiin myös Hankasalrella järjestetyssä ohjaajien vapaamuotoisessa tapaamisessa. Ohjaajille annettiin vapaan keskustelun ja narratiivien tuottamisen tueksi samoja tukisanoja kuin aiemmin History Cafen

muistelutilanteessa. Ohjaajat olivat eri henkilöitä kuin History Cafen muistelutilanteessa.

Työn ohessa kootut narratiivit on kirjattu Mattilassa. Näissä muisteluhetkissä ei ole varsinaisesti käytetty tukisanoja, koska muisteleminen on ollut spontaania. Pyrimme kuvaamaan, ymmärtämään, selittämään ja tulkitsemaan Mattilaan liittyviä ilmiöitä ja niihin liittyviä käytäntöjä ja käytännön merkityksiä suhteessa ohjaajan työhön. Olemme kuulleet ja koonneet yhteen useiden ohjaajien kertomuksia aikaväliltä 1981-2010.

Tuotoksen runkona pidämme aikajanaa vuodesta 1981 alkaen aina 2011 vuoteen saakka. Aikajanan teoreettinen tausta löytyy Mattilan toimintakertomuksista vuositä 1981-2011.

MATTILAN LASTEN- JA VASTAANOTTOKODIN VUODET 1981-1991

Myllyjärven- ja Mattilan lastenkotia edeltävä kunnallinen lastenkoti Jyväskylässä oli Häkkisen lastenkoti. Laitos toimi Häkkisen kunnalliskodin tiloissa vuodesta 1951 kunnes uudet lastenkodit aloittivat toimintansa.

Mattilan lastenkodin henkilökuntaan kuuluivat 1.7.1981 alkaen johtaja ja 11 lasten hoidosta ja kasvatuksesta vastaavaa ohjaajaa. Keittiössä työskenteli kaksi työntekijää ja osastoilla hoitoapulainen. Lisäksi kiinteistöstä huolehti osana muuta työtään kaupungin talonmies. (Kupila, 18.3.1982, Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 1981.)

Mattilan alkuperäinen toiminta-ajatus

Mattilan lastenkoti palveli ympärivuorokautisesti lastenkotihoitoa tarvitsevia, ensisijaisesti jyväskyläläisiä ja mahdollisuuksien mukaan vieraskuntalaisia lapsia vanhempineen. Mattilan lastenkodin toiminta-ajatuksena oli hoitaa lapsia ottamalla huomioon lapsen yksilölliset tarpeet ja työskennellä perhekeskeisesti yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa. (Kupila, 18.3.1982.)

Mattilan lastenkoti oli alun perin suunnattu pienille lapsille. Mattilan lastenkodin ensisijainen tehtävä oli toimia äkillistä ja lyhytaikaista lastenkotihoitoa tarvitsevien lasten hoitopaikkana. Lisäksi Mattilan lastenkoti toimi pitkäaikaisena sijoituspaikkana lapsille jotka muuttivat

Mattilan lastenkotiin Häkkisen lastenkodista. Heidän vartuttua ja muutettuaan pois, Mattilan lastenkotiin ei enää sijoitettu pitkäaikaista lastenkotihoitoa tarvitsevia lapsia. (Kupila, 18.3.1982.)

Mattilan lastenkodin ohjaajien työ

Lastensuojelutyön perustana vaikutti vuonna 1936 laadittu lastensuojelulaki.

Mattilan lastenkodin ohjaajien työn keskeisenä sisältönä oli alkuaikoina tarjota lapselle yksilöllistä perushoitoa, säännöllinen arki toistuvine rutiineineen ja olla lapselle turvallinen aikuinen. (Kokkonen, Muistio, Mattilan lastenkoti 10-vuotias, 1.7.1991.)

Ohjaajien työnkuvaan kuuluivat myös pienet kodinhoitoon liittyvät tehtävät kuten lasten pyykin pesu. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset, 1981-1991.)

Osa Mattilan lastenkodin ohjaajista oli uusia työntekijöitä, joilla oli opistotason koulutus sosiaalisalalle. Osa työntekijöistä siirtyi Häkkisen lastenkodista entisinä työntekijöinä. He olivat toimineet Häkkisen lastenkodissa eri ammatinimikkeillä: hoitoapu-

lainen, lastenhoitaja ja lähikasvattaja. Hoitoapulaisten piti pätevyitä erikseen laitostyöhön siirtyessään Mattilan lastenkotiin. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

Viiden ohjaajan koulutus oli opistotasoisista ja kuudella henkilöllä työntekijätasoisista. Silloiset kelpoisuusehdot täyttyivät. (Kupila, 18.3.1982.)

Mattilan kaksi osastoa

Mattilan lastenkoti aloitti toimintansa 16 -paikkaisena laitokseksi. Lapset oli jaettu kahdelle osastolle, jossa kummassakin oli kahdeksan hoitopaikkaa. Huoneita lapsille yhdellä osastolla oli viisi. (Kupila, 18.3.1982.)

Henkilökunta jaettiin työskentelemään kahteen eri osastoon. Myös uutta henkilökuntaa palkattiin. Osa työntekijöistä halusi siirtyä isojen puolelle ja osa suoraan pientenpuolelle. Entisistä Häkkisen lastenkodin työntekijöistä suurin osa olisi halunnut jatkaa myös Mattilassa pienten lasten osastolla. Entisten työntekijöiden halu jakaantua työskentelemään eri osastoihin ei ollut itsestään selvää. Tätä vaihetta ohjaajat ovat kuvanneet vaikeana prosessina. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 4.1.2011.)

Isojen ja pienten osastojen hoito- ja kasvatustehtävät olivat tyyliltään hyvin erilaisia hoidettavien lasten iän ja sijoitusten lähtökohtien erilaisuuden takia. (Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1986.)

Osastojen henkilökunnalla oli omat työvuorolistat. Yövuorossa työskenteli yksi vakituinen yötyöntekijä. Pienten lasten hoitotyön luonne vaati isojen lasten osastolta tiettyä hillittyä profiilia, koska osastoilta oli vapaa kodinomainen kulku toiselle osastolle. Tämä oli huomioitava isojen lasten osaston toiminnan suunnittelussa. (Kokkonen 18.2.1987, Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 1986.)

Ohjaajat ovat muistelleet uudelleenlaisen perhetyön olleen tärkeää mutta haastavaa:

Saman katon alla oli kuin kaksi eri työpaikkaa. Ohjaajan työ kahdella eri osastolla oli niin toisistaan poikkeavaa. Isojen kanssa pystyi tekemään kaikenlaista. Pienten puolella oli paljon työtä pienten lasten hoidettavuuden vuoksi. Osastojen raja oli tiukka henkilökunnan sijoittumisen suhteen. Apua ei saatu isojen puolen henkilökunnalta.

Kerrankin osastolla oli kahdet kaksoset ja yksi heidän kanssaan saman ikäinen vauva- lisäksi kolme pientä lasta. Yöllä oli yksi työntekijä ja siihen vielä valmius ottaa uusia asiakkaita taloon. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 4.1.2011.)

Pienten osasto

Pienten osastolle otettiin lapsia vastaan kiireellisissä tilanteissa. Asiakkaiden vaihtuvuus oli runsasta. Lasten hoitopäivät kestivät yhdestä vuorokaudesta kuukausiin. Vauvoja adoptoitiin tai sijoitettiin pitkäaikaisesti perheisiin, jos omaan perheeseen muuttaminen ei ollut mahdollista. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1981-1989.)

Mattilan lastenkodissa hoidettiin pieniä vauvoja heidän elämän alkutaipaleella. Työ pienten lasten puolella koettiin mielekkääksi mutta myös haastavaksi vauvojen vaa- tiessa paljon perushoi- toa. Muutama pienten puo- lella työskennellyt oh- jaaja muisteli vauvojen tulotilanteita ja hoita- mista:

Osastolle saattoi tulla lapsia suoraan synnytys- laitokselta. Heidän elä- mänsä ensimmäinen koti oli Mattilan lastenkoti. Täällä vietettiin heidän ristiäisiä ja joidenkin

lasten kummeiksi tuli omahoitaja. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

Pienten osastolla työkennelleet kuvaavat pienten lasten ja vauvojen hoitamisen olleen vaativaa. Vauvoja saattoi olla useita ja esimerkiksi yövuorossa oli vain yksi yöhoitaja joka vastasi koko talosta yön aikana. Oli tavallista että varsinkin viikonloppuöinä taloon tuli kiireellisesti sijoitettavia lapsia (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

Pienten osasto toimi myös vastaanottopaikkana. Pienten puolella oli totuttava myös lasten omaisten vierailuihin. Häkkisellä vanhemmat eivät liioin vierailleet, joten Mattilassa alkoi selkeästi uusi työskentelytapa jolloin piti osata kohdata monenlaisia vanhempia. Usein vanhemmilla oli mielenterveys - tai päihdeongelmia jonka vuoksi heidän kohtaaminen vaati erityistä osaamista (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

Pienten puolella hoidettavien lasten vaihtuvuus ja vanhempien runsaat vierailut vaativat henkilökunnalta joustavuutta ja sopeutumista. (Kokkonen 9.3.1986 Muistio, 1986.)

Lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastasivat omahoitajat. Omahoita-

jat osallistuivat satunnaisesti lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyviin neuvotteluihin. Neuvotteluihin osallistuivat lapsen vanhemmat, sijoittava sosiaalityöntekijä ja omahoitaja.

- pitkä matka edessä.

Isojen lasten osasto

Isojen lasten osastolla asui vuonna 1986 kuusi pitkäaikaisesti sijoitettua lasta. Heistä nuorin oli tuolloin yhdeksän vuoden ikäinen ja vanhin 17 vuoden ikäinen. Vanhin lapsista oli lukiossa, lukion ja ammattikoulun aloitti kaksi 16 vuoden ikäistä lasta. Muut lapset kävivät vielä peruskoulua. (Kokkonen 9.3.1986.)

Isojen osastolla työ vaati pitkäjänteistä ja johdonmukaista työtettä. (Kokkonen 9.3.1986.)

Isojen puolen ohjaajat osallistuivat talossa pysyvästi asuvien lasten huoltosuunnitelma palave-

reihin pari kertaa vuodessa. Palavereja kutsuttiin "superpalavereiksi". Jo-kaisella lapsella oli omahoitaja joka hoiti yhteistyön eri yhteistyötahojen kanssa lapsen asioissa. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 6.12.2011.)

Ohjaajat tukivat lapsia ja nuoriksi varttuneita lapsia koulunkäynnissä. He osallistuivat koulun kanssa tehtävään yhteistytöhön. Nuoria tuettiin kesätöihin ja heitä saateltiin Mattilasta jälkihuollon piiriin itsenäiseen asumiseen.

Isojen lasten osastolla työskennelleet muistelivat kuinka työ isojen lasten kanssa oli haastavaa. Työntekijät olivat sitoutuneita työlleen jopa vapaa-ajallaan. Lapsille mm. ommeltiin omalla ajalla nukkeja, tehtiin retkiä ja järjestettiin leirejä. Työskentely lastenkodissa on ollut osaltaan elämäntapa. Työtä ja omaa vapaa-aikaa ei ole eroteltu tarkasti. Niiden rajoja on ylitetty niin, että hoivaa ja huolenpitoa omilta vanhemmiltaan vaille jääneet lapset ovat saaneet osakseen hyviä ja arvokkaita eheyttäviä kokemuksia. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 6.12.2010.)

Kesäisin lapsille oli suunniteltu erityisiä tapahtumia. Juhannusta

vietettiin perinteisesti koko lastenkodin voimin Toivakan Paaloisten kylässä leirikeskuksesta. Kesäisin tehtiin kalastusretkiä kaupungin ulkoilualueelle Marjoniemeen. Isot lapset pääsivät muutamina kesinä retkelle Tukholmaan. Elokuussa 1988 oli toteutunut monien vuosien unelma: matka Kreetalle. Matka toteutettiin yhdessä Myllyjärven lastenkodin kanssa. Matkalaisia oli yhteensä 15. Lomalle osallistui Mattilan isoimmat lapset. Ohjaajia lähti matkalle molemmista lastenkotilaitoksista. Tuolloin pienemmät pääsivät retkelle Särkänniemen huvipuistoon. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1981-1989.)

- ilta takkatulen ääressä rauhoittaa ja tuo lämpöä sydämiin.

Osastojako purkautuu

Mattilan lastenkodin arvioitiin 1980-luvun loppupuolella pystyvän ottamaan entistä paremmin vastaan avohuollollisesti ja huostaan otettuja lapsia, joille etsittiin sijaishotia. Tämä johtui siitä että pitkäaikaisista Mattilan lastenkodin lapsista viimeiset siirtyivät vuoden 1989 lopussa lastensuojelun jälkihuollon asiakkaiksi muutettuaan pois Mattilan lastenkodista. (Kokkonen 13.2 1990, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1989.)

Osastojako säilyi vielä tämän jälkeinkin, mutta se alkoi asteittain purkautua muuttuneen tilanteen vuoksi. Vuoden 1993 toimintakertomuksessa mainitaan osastojaosta luopumisesta käytännöllisistä syistä. Lastenkotihoitoa ja turvakotihoitoa tarvitsevia asiakkaita sijoitettiin molemmissa talon päädyistä. (Kokkonen, Mattilan lastenkodin toimintakertomukset, 1989-1993.)

Osastoihin jakautuminen oli koettu ohjaajien keskuudessa haastavaksi, mutta niistä luopumiseen ei ollut mutkatonta.

Eräs ohjaajista kuvaa osastojaon purkamista yhtä vaikeana asiana kuin osastoihin ja-kaantuminen oli aluksi (History Cafe, 16.11.2010).

Yhteishenki ohjaajien välillä

Työssä tapahtuvien jatkuvien muutosten vuoksi Mattilan lastenkodin kasvatushenkilökunnalle järjestettiin säännöllisesti työnohjausta ja psykologin konsultaatioita. Tämä tuki ohjaajien työssä jaksamista, sekä ammatillista kehittymistä. Lisäksi koettiin tarpeelliseksi järjestää viikoittain henkilökuntapalaveri työhön liittyvissä asioissa. (Kokkonen 18.2.1987.)

Yhteiselle vapaa-ajanvietolle tuli merkitystä. Haluttiin kokea yhteenkuuluvuutta ja kokea yhteisiä rentouttavia ja hauskoja hetkiä. Ohjaajien kyky heittäytyä vapaalle yhdessä työajan ulkopuolella on työntekijöiden mukaan ollut merkittävä asia työssä jaksamisen ja työilmapiirin hyvänä säilymisen kannalta. Henkilöt kuvaavatkin kuinka parasta työnohjausta on ollut toisten työkavereiden tuki ja ymmärtäminen - yhteisten haastavien työpaineiden jakaminen.

Toisilla työntekijöillä on ollut tarve pitää oma työn ulkopuolinen elämä tiukasti erillään työstä ja työn kautta tulleista ihmissuhteista. He ovat kokeneet vastaavasti tämän periaatteen voimaannuttavana asiana. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 17.11.2010.)

Lastensuojelulaki uudistuu 1984

Vuoden 1984 uusittu lastensuojelulaki poikkesi suuresti vanhasta 1936 vuoden lastensuojelulaista. Näkökulma lastensuojeluun muuttui uuden lain myötä yhteiskunnan suojelusta lasten suojeluun. Paineet lain muutoksiin tulivat voimakkaina "kentältä". 1960- luvun ja etenkin 1970- luvun yleinen radikaali ajattelu heikossaisten tasa-arvoiseen kohteluun näkyi myös lastensuojelun käytäntöjen kritisoinnissa.

Perhetyö osaksi ohjaajan työtä

Lastensuojelulaissa 1984 perhe- ja yksilökohtainen lastensuojelu jaettiin avohuollon tukitoimiin, huostaanottoon, sijaishuoltoon sekä jälkihuoltoon. (Virtanen, 1995, s.38.)

Yleisesti voidaan sanoa uuden lastensuojelulain sisältäneen veloitteen kunnille tukea lasta ja perhettä ensisijaisesti avo-

huollon tukitoimin. (Virtanen, 1995, s.39.)

Lastensuojelulain (1984) mukainen lastensuojelun avohuollon tukitoimien toteutuminen näkyi osaltaan myös Mattilan lastenkotiin sijoitettujen lasten tulosityden taustalla. Lapsia sijoitettiin Mattilan lastenkotiin suunnitellusti yhteistyössä sosiaalitoimen ja lasten vanhempien kanssa. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset, 1985-1991.)

Sijoitukset eivät tähänneet huostaanottoon vaan vanhemmuuden tukemiseen kasvatus- ja huolenpito totehtävässä. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1985-1991.)

Vuodesta 1985 alkaen toimintakertomuksiin kirjattiin osa lasten sijoituksista lastensuojelun avohuollon tukitoimiksi. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset, 1985-1991.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimiin kuului myös perhetyö, joka tuli avohuollon sijoitusten mukana osaksi Mattilan ohjaajien työtä aiempaa vahvemmin. Osaa ohjaajia koulutettiin perhetyötä varten. Ohjaajat tekivät resursien puitteissa mm. kotikäyntejä

ja keskustelivat vierailuajoilla lapsen kasvatukseen ja hoitoon liittyvistä asioista perhettä tukien. Kotikäynnit olivat kuitenkin harvinaisia, koska osastolta ei ollut mahdollista lähteä talon ulkopuolelle. (Kokkonen 11.2.1992, Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 1991.)

Perhetyö haki vielä muotoaan ohjaajien ja vanhempien välisessä kohtaamisessa.

Tuolloin ohjaajina työskennelleet muistelevat kokemuksiaan perhetyöstä:

Keskustelut vanhempien kanssa tuntuivat välillä turhauttavilta ja työläiltä. Keskustelujen vaikutuksesta ei oltu varmoja. Vaikka ajallisesti ja henkisesti keskustelut koettiin raskaina, ei oltu varmoja niiden hyödystä. Joskus vanhempien takertuminen työntekijään häiritsi lasten kanssa tehtävää perustyötä. (Ohjaajien muistelutilanne, Hankasalmi, 20.10.2010.)

Yhteistyö lasten vanhempien ja muiden lähi-ihmisten sekä yhteistyökumppaneiden kanssa koettiin positiiviseksi asiaksi silloin kun työskentely johti selkeästi lapsen hyvinvoinnin lisääntymiseen.

Tällöin kaikki osapuolet olivat sitoutuneita toimimaan lapsen parhaaksi ja se oli palkitsevaa. (Ohjaajien muistelutilanne, Hankasalmi, 20.10.2010.)

Ohjaajien ja Mattilan oman sosiaalityöntekijän yhteistyö

Mattilan lastenkoti sai oman sosiaalityöntekijän vuonna 1986.

Ohjaajien työtä selkeytti oman sosiaalityöntekijän saaminen Mattilaan. Jo sosiaalityöntekijän fyysinen läheisyys helpotti ruohonjuuritason työskentelyssä. Tiedonsaanti ja asioiden ja päätösten joustavuus helpottivat ohjaajan työtä. Tutun työkaverin kanssa oli luontevaa keskustella. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 16.2.2011.)

Ohjaajan osallistuminen asiakashuoltopalaveriin yhdessä läheisen sosiaalityöntekijän kanssa koettiin helpottavana. Palaverieita pystyttiin purkamaan yhdessä ja myös suunnittelemaan yhdessä paremmin. Ohjaajien kautta siirtyi nopeasti tieto lapsen voinnista sosiaalityöntekijälle joka puolestaan toimi tiiviissä yhteistyössä lapsen sijoittaneen sosiaalityöntekijän kanssa. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 16.2.2011.)

Ohjaajat toimivat sosiaalityöntekijän työparina huostaan otettujen lasten sijoitusprosessissa. Ohjaajat tutustuivat mahdollisiin sijaisperheisiin tai lastensuojelulaitoksiin. Heidän näkemystään sijoituspaikan sopivuudesta kuultiin ja arvostettiin, koska ohjaajat olivat oppineet tuntemaan lapsen arjessa. (Kokkonen 11.2.1987.)

Ohjaajat osallistuiivat Mattilan lastenkotiin pitkäaikaisesti sijoitettujen nuorten jälkihuoltoon, heidän muutettuaan pois Mattilan lastenkodista aikuisuuden kynnyksellä. (Siekinen 2.3.1988, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1987.)

Vuoden 1984 lastensuojelulaki sisälsi viranhaltijan velvoitteen huomioida päätöksissään lapsen oma mielipide, iästä riippumatta. Lapsen edun toteutumista tuli uuden lain mukaan valvoa lapsen oman sosiaalityöntekijän. (Virtanen, 1995, s.41.)

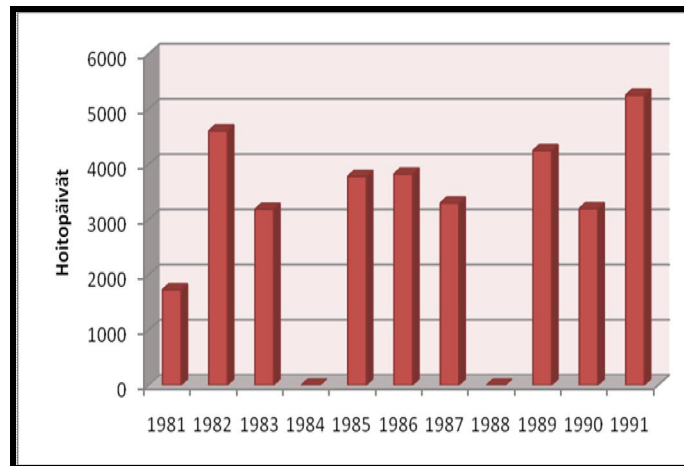
Mattilan ohjaajat olivat työn luonteen puolesta vahvana tukena lapselle tämän oman mielipiteen esiin tuomisessa. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1984-1989).

Ritva Santakallio, 2001

- lapsuus on ainutker-
taista aikaa.

Taulukko 1

Tilastosta käy ilmi Mattilan lastenkodin vuosittaiset hoitopäivät. Vuoden 1981 hoitopäivät alkaen 1.7. jolloin Mattilan lastenkoti aloitti toimintansa. Vuosien 1984 ja 1988 hoitopäiviä ei ole tiedossa. Hoitopäivättilaston mukaan Mattilan lastenkodissa oli keskimäärin 10,08 asiakasta vuorokautta kohden. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1981-1991.)

TURVAKOTI OSAKSI MATTILAN TOIMINTAA VUONNA 1992

Mattilan lastenkoti alkoi vastaanottaa turvakotiasiakkaita vuoden 1992 loppupuolella (Kokkonen 19.1.1993, Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 1992).

Mattilan lastenkodin toiminta-ajatuksena oli palvella ympärivuorokautisesti lastenkoti- ja turvakotihoitoa tarvitsevia lapsia vanhempineen. Lapsia hoidetaan heidän yksilölliset tarpeet huomioiden. Tavoitteena oli työskennellä perhekeskeisesti yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa. (Kokkonen, Muistio, Mattilan lastenkoti 10 vuotta, 1991.)

Kun Mattilan lastenkodissa alettiin vastaanottaa myös turvakotiasiakkaita, olivat lastenkotityöhön tottuneet ohjaajat suuren muutoksen edessä. Työn sisältö laajeni lastenkotilasten ja heidän vanhempien kohtaamisesta, kriisissä olevien aikuisasiakkaiden ohjaukseen ja hoitoon. Mattilan lastenkodin ohjaajat aloittivat työn turvakotiasiakkaiden kanssa lastenkotityön pohjalta. Kriisissä olevia aikuisia opittiin kohtamaan käytännön tilanteissa.

Turvakoti toiminnan aloittaminen lastenkoti-toiminnan yhteydessä johdettiin yleisestä talouslammasta Suomessa. Jyväskylän kaupunki lopetti palvelujen oston Ensi- ja turvakodilta. Kriisissä olevat ja turvaa tarvitsevat asiakkaat siirtyivät Mattilaan. Turvakodin myötä tulivat Mattilaan myös ensimmäiset aikuisasiakkaat. (History Cafe, Tuetun asumisen yksikkö, 16.11.2010.)

Turvakodin myötä Mattilan asiakasmäärät kasvoivat ja asiakkuudet muuttuivat entistä haasteellisimmiksi (Mattilan lastenkodin, 1991-1995 ja Mattilan perhetukikodin toimintakertomukset 1996.)

- turvaton tarvitsee lämpöä ja ymmärrystä.

Etenkin 1990- luvun puolivälistä 1990- luvun loppuun asiakasmäärät olivat pysyvästi suuria. Vuonna

1995 oli hoitopäiviä kertynyt 4934. Vuonna 1999 hoitopäiviä oli 5659. (Mattilan lastenkodin, 1991-1995 ja Mattilan perhetukikodin toimintakertomukset 1996-1999.)

Mattilassa 1990-luvulla työskennelleet muistelevat aikaa suuren murroksen aikana. 1990-luvun alkupuolella tuli lama. Työttömyys ja hätä lisääntyivät perheissä. Välillä saattoi tulla jopa yhdeksän lasta saman päivän aikana Mattilaan ja myös lähteä. Lasten sijoitukset olivat yhä useammin kiireellisiä, ei suunniteltuja. Välillä oli vähän lapsia - kunnilla ei ollut varaa sijoittaa lapsia laitokseen. Työttömyysuhka pelotti myös lastenkodin työntekijöitä. Keski-Suomessa lakkautettiin lastenkoteja. Oltiin valmiita uusiin haasteisiin, jotta oma työpaikka säilyisi. (History Cafe, Tuetun asumisen yksikkö, 16.11.2010.)

Yleisesti Suomea koetelleen talouselämän vuoksi myös Mattilan lastenkodissa mietittiin säästötoimia. Säästettiin luopumalla henkilökunnan virkistysmäärärahoista. Lomarahat otettiin vapaa-aikana ja tingittiin sijaisten palkkauksessa ja pyykkihuollossa. (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1991-1995, Mattilan

perhetukikodin toimintakertomukset 1996-1998.)

Mattilan lastenkotiin tuli lastenkotiasiakkaiden rinnalle uusia asiakkaita turvakodin, sosiaali-päivystyksen ja maahanmuuttajien tullessa taloon (Kokkonen, Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1992-1995).

Turvakotiajoista työntekijät muistelevat seuraavaa:

Aikuisasiakkaat tekivät talosta levottoman. Oli epäselvää kuka ottaa vastuun lapsista. Käytännössä sopimukset eivät aina päteneet. Lapset osasivat käyttää tilannetta hyväseen ja kokeilivat rohkeasti rajojaan. Viime kädessä ohjaajat huolehtivat, että rajoista pidettiin kiinni. Yleensä äidit olivat helpottuneita kun saivat jakaa kasvatus vastuuta ohjaajien kanssa. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 14.3.2011).

Työntekijät muistelevat turvakotiaikaa ajoittain melko "kaoottiseksi" työajan jaksoksi. He kertovat että erityistä koulutusta ei saatu kriisityöhön, kriisissä olevia asiakkaita opeteltiin kohtaamaan käytännön työn kautta.

Eräs ohjaaja muistelee turvakotiajan tapahtumia: saunanlauteille majoitettiin yksi asiakas kun muualla ei enää ollut tilaa, asiakkaat tulivat ilman sosiaalityöntekijää, ovel-

le, kriisissä, päivällä ja yöllä. Poliisi toi myös asiakkaita ja poliisin kanssa tehtiin yhteistyötä. Vartijapalvelua ei silloin ollut. Työntekijät kuvaavat aikaa kaoottiseksi ajanjaksoksi, jossa yritettiin vastata ulkopäin tuleviin tarpeisiin.

Aikuisasiakkaat olivat Mattilan lastenkodin henkilökunnalle aivan uutta. Ajoittain oli pelottavia tilanteita, uhkailua ja kiusantekoa. Työajan ulkopuolella ei pelottanut, oltiin kuitenkin vain lapsen hoitajia, ei tehty päätöksiä.

Uhkauksia tuli enemmän johtajalle ja sosiaalityöntekijälle.

Kriisityön paras purkupaikka, oli oma työyhteisö. Työyhteisön kesken purettiin puhumalla haastavat työtilanteet, vaikka erimielisyyksiäkin työyhteisössä oli. Henkilöstön viikkopalaverit olivat myös tärkeitä, samoin konsultaatiota ja työnohjausta pidettiin omalla tavallaan tärkeänä, eivät ne kuitenkaan omaa työyhteisöä korvanneet.

Mattilan silloisella johtajalla Pirkko Kokkosella oli työnohjaajan koulutus, joka auttoi työntekijöiden työssä ohjaamisessa. Haastattelemamme työntekijät kertoivat johtajan olleen vahva työyhteisön tukipilari vaikeina aikoina.

Esiin tulleet ongelmat työyhteisössä puitiin heti palaverissa, johon kaikki osallistuivat, tilanteen selvittämiseksi. (History

Cafe, Tuetun asumisen yksikkö, 16.11.2010.)

Lisäksi ohjaajien työhön kuului lastenkodin viereisen kriisiasunnon asiakkaiden valvonta ja neuvonta. Kriisiasunnossa oli asiakkaina aikuisia turvakotiasekkaita. (Kokkonen 13.1.1994, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1993.)

Sosiaalipäivystys Mattilassa

Mattilan lastenkodin henkilökunta osallistui joka toinen perjantai sosiaalipäivystykseen. Sosiaalipäivystyksessä piti olla puhelimen päässä ja lähtövalmiudessa tarvittaessa kotikäynnille. Tämän lisäksi Mattilan lastenkoti vastasi varsinaisen sosiaalipäivystysvuoron ulkopuolella tarvittaessa sosiaalipäivystyksen puheluihin. (Kokkonen 5.1.1995, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1994.)

Sosiaalipäivystyksen hoitaminen oli muun työn ohella haastavaa. Vastuu oli suuri. Osastotyöstä puheluihin vastattiin kesken muun työn. Puhelin oli käytävän seinällä. Joskus puhelu otettiin vastaan vauva pylly paljaana kainalossa, koska pesutilanne oli keskeytynyt. Vauvoja oli tuolloin paljon. Joskus jouduttiin

osastolta lähtemään sosiaalipäivystäjän työpariksi kotikäynnille". (Ohjaajien muisteluhetki, History Cafe, Tuetun asunon yksikkö, 16.11.2010.)

Sosiaalipäivystykseen osallistuvat myös lastenkodin sosiaalityöntekijä ja johtaja, olemalla vuorollaan kotiparipäivystäjänä tiettyinä viikonloppuina. (Kokkonen 5.1.1995.)

Kansainvälistymisen heijastuksia Mattilassa

Nopean kansainvälistymisen seurauksena vuonna 1995 Suomen väestöstä oli ulkomaan kansalaisia 64 134 eli noin 1,3 % väestöstä. Ulkomaalaisten määrällinen kasvu Suomessa suhteutettuna väkilukuun oli läntisen Euroopan nopeinta. (Virtanen Petri, Näkökulmia lastensuojeluun, s.126, 1995.) Yksistään Suomen peruskoulussa oli vuoden 1993 lopulla noin 6 700 vieraskielistä lasta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Lapsiraportti, s.26,1994, Helsinki.)

Mattilan lastenkotiin tuli lastenkotiasiakkaiden rinnalle uusia asiakkaita turvakodin, sosiaalipäivystyksen ja maahanmuuttajien tullessa taloon. (Kokkonen, Mat-

tilan lastenkodin toimintakertomukset 1992-1995).

Yhteiskuntamme kansainvälistyminen oli nähtävissä myös lastensuojelun kentällä. Lastenkodissa näkyi pakolaisten, paluumuuttajien ja muiden maahanmuuttajien lisääntyminen. Asiakkaina oli mm. somaleja, iranilaisia, kurdeja, albaaneja, venäläisiä, inkeriläisiä, afrikkalaisia, thaimaalaisia ja turkkilaisia sekä kosovolaisia. Useimmat näistä maahanmuuttajista olivat turvakodin asiakkaita. (Mattilan lastenkodin/Mattilan perhetukikodin toimintakertomukset, 1995-99.)

Ohjaajien ja lasten yhteistyön oli sujuttava vaikka aina ei ollut yhteistä kieltä. Virallisissa asiakashuoltopalavereissa käytettiin apuna tulkkipalvelua. Arjen sujuminen vaati ohjaajilta rohkeutta ja luovuutta.

Ohjaajat muistelivat ensimmäisten ulkomaalaisten asiakkaiden tuoneen yllätyksiä. Maahanmuuttajien kanssa toimimiseen ei ollut saatu erityistä koulutusta tai valmennusta. Perushoidon ja kasvattamisen taidoilla oli pärjättävä. Oli erikoista kohdata kuumoیرهisia lapsia joihin normaali lääkitys ja huolenpito eivät tepsineet. Tarkemmissa tutkimuksissa kävikin ilmi että lapset

sairastivat malariaa. Lapset hoidettiin tietenkin asianmukaisesti julkisen terveydenhuollon kautta ja he paranivat ajan myötä. (Ohjaajien muisteluhetki, History Cafe, Tuetun asuminen yksikkö, 16.11.2010.)

MATTILAN PERHETUKIKOTI 1996

Mattilan lastenkodin nimi muutettiin Mattilan perhetukikodiksi vuonna 1996. Uusi nimi antoi oikeamman kuvan palvelun ja toiminnan sisällöstä.

Työn keskeisiä menetelmiä olivat asiakkaan tarpeista lähtevä yksilöllinen työskentely, perhetyö ja verkostotyö. (Kokkonen, Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 1995, Mattilan perhetukikodin toimintakertomukset 1996-1998.)

Työn tavoitteena asiakkaiden kanssa tehtävässä työssä oli tukea perheen selviytymistä arjessa. Tavoitteena oli selvittää perheen ristiriitoja ja miettiä perheen tarvitsemia tukitoimia yhdessä perheen ja eri yhteistyötahojen kanssa. Jos perheen voimavarat osoittautuivat liian vähäisiksi lapsesta huolehtimiseen, työskentely jatkui perheen kanssa eri näkökulmasta siihen saakka kunnes lapselle löytyi sijaisko-

ti. (Kokkonen, Mattilan perhetukikodin toimintakertomus, 1997.)

Ohjaajat muistelevat saaneensa 1990-luvun loppupuolella koulutusta, joka vastasi aiempaa paremmin työn tuomiin haasteisiin. Koulutusta oli saatu mm. seuraavista teemoista: Aggressiivisen asiakkaan kohtaaminen, huumeiden käyttäjät Keski-Suomessa, haavoittunut lapsuus, ratkaisukeskeinen työkentelyote laitoksessa, ammatillisuus laitostyössä, fae- ja fas-lapset ja hoitoprosessi keskusteluna. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

Perhetyö ja verkostotyö

Perhekeskeinen työote voimistui Mattilan lastenkodissa 1990-luvulta alkaen. Perhekeskeinen työ johti lasten vanhempien asiakkuuksien lisääntymiseen. Vanhemmat asettuivat Mattilan perhetukikotiin yhdessä lastensa kanssa. (Kokkonen 11.2.1992.)

Tiivis työskentely vanhempien kanssa lisäsi ohjaajien näkemystä lapsesta, lapsen ja vanhemman suhteesta ja vanhemman yhteistyöhalusta. (Kokkonen 11.2.1992.)

Henkilökunnan koulutuksen keskipisteenä oli perhetyö. (Kokkonen

11.2.1992.)

Osastoilla lasten omahoitajat osallistuivat edelleen lasten huoltosuunnitelma palavereihin. Keskusteluja jatkettiin lasten hoito- ja kasvatusasioista lasten vanhempien kanssa.

Uutena työmuotona aloitettiin lapsen kotona tapahtuvaa perheytyö. Lastenkodin työntekijä tuki lasta ja vanhempia lapsen kotona, lastenkoti sijoituksen jälkeen. (Kokkonen 11.2.1992.) Tämä työmuoto jäi kuitenkin käytännössä vähäiseksi osastotyön lisääntymisen ja sitovuuden vuoksi (Kokkonen 13.1.1994).

Jatkuvien säästötoimien ja lisääntyneen työn vuoksi perheiden kanssa tehtävä työ ei ollut yhtä intensiivistä kuin ennen lama-aikaa. Avohuoltoon pystyttiin panostamaan lähinnä lastenkodin sosiaalityöntekijän toimiessa avohuollon sosiaalityöntekijän työparina. (Kokkonen 13.1.1994.)

Uusi toimintamuoto Mattilan lastenkodissa oli verkostotyö. Lastenkodin sosiaalityöntekijä kutsui koolle lapsen ja hänen vanhempien elämään liittyvät yhteistyötahot. Lapsen omat hoitajat

osallistuivat verkostotyöhön.

(Kokkonen 11.2.1992.)

Omahoitajamenetelmä

Omahoitajamenetelmällä tarkoitetaan tietyn hoitajan keskittymistä ja sitoutumista lapsen suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen hoitamiseen ja kasvattamiseen lastensuojelulaitoksessa. Omahoitajalla on päävastuu lapsen huolehtimisesta ja asioiden hoitamisesta. Ohjaaja työskentelee myös yhteistyössä lapsen vanhempien, muun työyhteisön sekä lapsen hoidossa tarvittavien asiantuntijatahojen kanssa. Omahoitajamenetelmän tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin hoidollisiin tarpeisiin ja hahmottaa perusteellisesti lapsen hoito- ja kasvatustyö. (Kyrönseppä, Rautiainen, Airio 1990, 7; Kyrönseppä, Rautiainen 1993, 101.)

Omahoitajan keskeisimpiä tehtäviä on huostaan otetun lapsen sijoitusprosessiin osallistuminen. Omahoitaja valmistele lasta ja perhettä henkisesti lapsen sijoittamiseen kodin ulkopuolelle. Omahoitajan tutustuminen sijaisperheeseen etukäteen yhdessä sijoittavan sosiaalityöntekijän kanssa on keskeinen osa lapsen

sijoitusprosessia. Jos omahoitaja arvelee sijoituspaikan olevan sopiva juuri tälle lapselle, omahoitaja tutustuu seuraavaksi lapsen kanssa.

Ohjaajat muistelevat kuinka omassa työssä on palkitsevinta onnistunut lapsen sijoitus, jos huostaanotto on tullut kysymykseen. Silloin tulee sellainen olo, että tekee todellista lastensuojelutyötä. Kun kuulee perästäpäin, että lapsella menee nyt hyvin, on se palkanlisää parhaimmillaan. Silloin täyttyy myös oma kutsumus tehdä tätä lastensuojelutyötä. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 14.4.2011.)

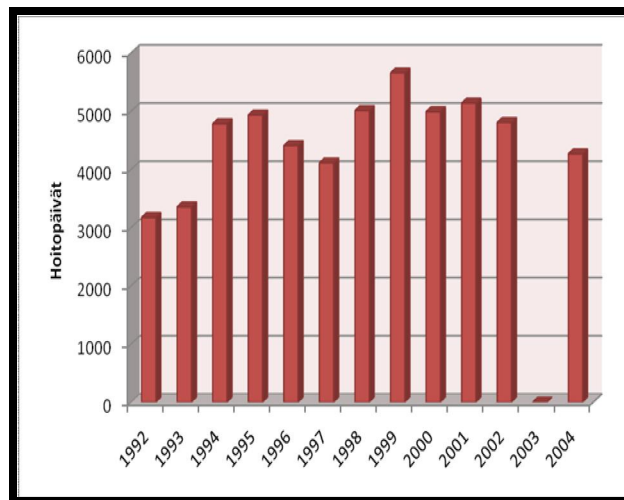
Haasteiden kasvaminen ohjaajan työssä

Asiakkaiden tulo Mattilaan oli aiempaa useammin suunnittelematonta. Lastenkodin arki oli jatkuvassa muutoksessa elämistä. Arkipäiväistä oli, että aina oli jonkun asiakkaan tulo- tai lähtöselvitys työn alla.

Asiakkaiden elämäntilanteiden vaihtelevuus toi lisähaasteen henkilökunnan työhön. (Kokkonen 5.1 1995.)

Oman haasteensa työhön toivat asiakkaiden vaihtuvuuden lisäksi asiakas määrien ennakoimattomat muutokset. Etenkin tilanteessa, jossa laman seurauksena sijaisia palkattiin vain äärimmäiseen tarpeeseen. (Kokkonen 1.5.1995.)

Taulukko 2

Tämä pylväsdiagrammi kuvaa Mattilanlastenkodin hoitopäivien määrää, turvakotiasiakkaiden tullessa osaksi Mattilan asiasryhmää. Keskiarvo asiakasmäärä/ päivä, yllä olevan tilaston mukaan on 12,48 asiakasta. Huomionarvoista on että luku on suurempi kuin lastenkotiaikana (10,08) ja asiakkaat haastavampia. Samaan aikaan lamavuosina Mattilassa säästettiin mm. sijaisten palkkaamisessa, pesulapalveluissa ja henkilöstön koulutuksessa. Asiakasmäärät jakautuvat

vuosittain epätasaisesti joten keskiarvoluku ei tietenkään kerro koko totuutta esim. vuonna 1999 asiakkaita oli keskimäärin ollut/päivä 15,50 asiakasta, eli Mattila oli käytännössä ollut kyseisen ajanjakson koko ajan täynnä. Huomioitavaa on ettei asiakasmäärien keskiarvo yhdeltä vuodeltakaan kerro käytännön totuutta vaan esim. kesällä on Mattilassa ollut usein hiljaisempaa, kuin muina vuodenaikoina (Mattilan lastenkodin toimintakertomukset 1992-1996 ja Mattilan perhetukikodin toimintakertomukset 1996-2004.)

Väkivaltaisuuden kohtaaminen

Perheväkivalta sekä vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat olivat etupäässä syynä Mattilaan tulolle.

Ohjaajat toimivat aktiivisesti toimenkuvansa mukaisesti perheiden ristiriitojen selvittelyissä, perheiden arjesta selviytymisen tukemisessa ja perheiden tukitoimien etsimisessä.

Lasten- ja nuorten hyvinvointiin liittyvä projekti Mattilassa käynnistyi 17.4.2000. Projektin

tarkoituksena oli vahvistaa Mattilan perhetukikodin mahdollisuuksia auttaa väkivaltaa kohdanneita lapsia ja aikuisia. Projektityö oli yksilötason auttamisen, perhetyön ja verkostotyön kehittämistä. (Pyykkö, Eero, 18.1.2001, Raportti väkivaltatyö projektista.)

Palvelukyvyyn vahvistamiseksi palkattiin 1.5.-31.12.2000 väliseksi ajaksi Stakesista - valtion erillisestä rahastosta saadun määrärahan turvin projektityöntekijä, joka painotti työssään perheväkivallan olemusta. Projektin taustalla oli lasten- ja nuorten mielenterveys- ja psykiatristen palvelujen edistämiprojekti. Tähtövitteena oli luoda erityisesti lapsen avuksi tukevia ja auttavia toimintamalleja perheväkivaltaa kokeneille. (Kokkonen, toimintakertomus 1.1.-30.4.2000.)

Eero Pyykön raportin mukaan Mattilan lastenkodin henkilökunnalla oli paremmat valmiudet kohdata väkivaltaa kohdanneita lapsia kuin aikuisia:

"Tosin lasten kanssa väkivaltaan liittyvien asioiden käsittelyä voidaan toteuttaa osana perushoittoa, ja näin paljolti myös tapahtuu. Erilaisia

pelkoja aiheuttaneita tilanteita ja turvattomuuden tunteita on mahdollista työstää "oman työn ohessa". Työntekijällä ja lapsella täytyy tällöin olla erittäin luottamuksellinen ja turvallinen suhde.

Työntekijän täytyy itse aktiivisesti ottaa väkivalta ja sen herättämät pelot käsiteltäväksi.

Työntekoon tarvitaan riittävästi tietoa väkivallasta ja sen vaikutuksista. Ohjaajat kokivat väkivalta työn haastavaksi aikapulan ja sen kuormittavuuden vuoksi".

(Pyykkö, Eero, 18.1 2001, Raportti Mattilan lastenkodin väkivaltatyö projektista.)

Vuonna 2003 saatiin Mattilan lastenkotiin vartijapalvelu, joka vahvisti henkilökunnan turvallisuudentunnetta haastavissa asiakastilanteissa. Mattilan turvallisuuden lisäämiseksi asennettiin talon ulkopuolelle turvakamerat. (Kokkonen, Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 2003.)

Lapsiasiakkaiden haasteellisuus lisääntyy

Haastavien lapsiasiakkaiden lisääntyminen ja heidän aiempaa suuremmat ongelmat havaittiin Mattilan lastenkodissa vuodesta

2000 alkaen (Kokkonen Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 2000).

Kokkonen kuvaa kuinka vuoden aikana oli näkynyt voimakkaasti lasten turvattomuus. Lapset olivat raivonneet, rikkoneet paikkoja ja käyttäneet törkeää kieltä hoitajia ja toisiaan kohtaan. Lisäksi turvattomuutta kokeneet lapset vaativat henkilökunnalta vaikeahoitoisuutensa vuoksi jakamista, kiinnipitämistä sekä turvan takaamista toisille lapsille. (Kokkonen, Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 2001.)

Hoito- ja konsultaatioapua saatiin lasten psykiatrisesta sairaalasta Haukkalasta ja perheneuvolasta. Haukkalan sairaala ei kuitenkaan pystynyt aina ottamaan hoitoonsa hoidon tarpeessa olevia lapsia, koska sinne oli niin pitkä jono. Henkilökunta oli joutunut koville hoitaessaan turvattomia lapsia, jotka olivat purkaneet pahaa oloaan kaikilla mahdollisilla keinoilla.

Osa lasten vanhemmista käyttäytyi uhkaavasti, silloin turvauduttiin poliisin apuun. Vakavia seurauksia ei tullut, mutta henkisesti työ oli uuvuttavaa. Kaikkia tur-

vakotiasiakkaiden sijoituspyyntöjä ei voitu toteuttaa, erityisesti vuoden 2002 lopulla turvakotiasiakkaille ei ollut tilaa. Perhetukikoti oli jo täyttynyt lastensuojelutarpeessa olevista lapsista. (Kokkonen, Mattilan perhetukikodin toimintakertomus, 2002.) Lasten pitkittyneet Mattilassa oloajat johtuivat huostaanotto prosessista.

Huostaanotosta tehtiin valituksia vanhempien taholta. Huostaanotto prosessin etenemiseen vaikuttivat myös vaikeudet löytää sopiva sijaishoti ja vanhemmuuden arviointiprosessi.

Turvakodin aikuisasiakkaiden ja Mattilan lapsiasiakkaiden yhtäaikaista sijoittamista Mattilaan alettiin kyseenalaistaa.

Kaupungin taloudellinen tilanne oli kohentunut lamavuosista, ja turvakotipaikkoja pystyttiin myös ostamaan Ensi- ja turvakodilta.

- Mattilan ruokapöydän ääressä on vuosien varrella nautittu hyvästä ruuasta, käyty keskusteluja ja vietetty lasten syntymäpäiviä iloisella mielellä.

Painopisteenä lapsen osallisuus

Lastensuojelulain uudistusten voimaantuleminen vuonna 2007 näkyi Mattilan perhetukikodissa. Lastensuojelulain uudistuminen vaikutti ohjaajan työhön lapsen osallisuuden ja kirjaamiskäytännön painottumisena. (Taskinen, 2007, Lastensuojelulain soveltamisopas, s. 105,109.)

”Lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempi-

ensa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.” (Lastensuojelulaki (417/2007) 4 luku 20§.)

Henkilöstön koulutuksen painopiste oli lapsen kanssa työskentelyn syventämisessä jossa keskeistä oli lapsen kuuleminen ja havainnointi. (Kokkonen, 2003.)

Henkilökunta koulutettiin yhden päivän kestäneellä koulutuksella ja ko. asiaan sai kaksi ohjaajaa lisäkoulutusta ohjatakseen muita työntekijöitä työskentelyyn lasten kanssa. (Kokkonen, 2003.)

Kaksi ohjaajaa osallistui Pesäpuun järjestämään Lupaus lapselle koulutukseen vuonna 2003. Vuoden 2004 aikana he aloittivat 10 kerran syventävän koulutusjakson neljälle muulle ohjaajalle (Leinonen, Mattilan perhetukikodin toimintakertomus, 2004.)

Mattilan perhetukikodissa aloitettiin lasten oman asiakkuuden suunnitelmallinen esiin nostaminen ja kirjaamiskäytäntöjen ke-

hittäminen. Yksi kehittämisen tulos oli asiakastyötä koskeva lomakkeisto. Tähän kehittämistyöhön haettiin ja saatiin sosiaali- ja terveystieteiden omaa 1000 euron kehittämisrahaa. Mattilan ohjainten kesken jatkettiin omaa vertaisryhmäkoulutusta. (Leinonen, Mattilan lastenkodin toimintakertomus, 2005.)

”Lastensuojelun työntekijöiden tulee merkitä lasta tai nuorta koskeviin asiakasasiakirjoihin lastensuojeluasian 26 § 1 momentissa tarkoitettua vireille tulostusta kaikki lapsen tai nuoren tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot sekä toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot.” (Lastensuojelulaki (417/2007) Luku 6 33§.)

Mattilan perhetukikodin henkilöstö palkittiin lasten kanssa työkentelyn ja kirjaamiskäytäntöjen menestyksekkäästä kehittämisestä lastenkotisijoituksen aikana 6. lokakuuta 2005.

- Mattilan pihassa leikkijät vaihtuvat.

Ohjaajien työhyvinvointi Mattilassa

2000- luvulle tultaessa Mattilan toimintakertomukseen alettiin kirjata ohjaajien työhyvinvointiin ja työkyvyn ylläpitoon liittyviä toimenpiteitä, mm. työilma-
piiriä ja työn stressaavuutta alettiin mitata kyselyn avulla. (Kokkonen, 2001).

Henkilökunnan jaksamista alettiin tukea säännöllisillä TYKY päivillä, näistä esimerkkeinä poiminto- ja vuoden 2001 ja 2003 toimintakertomuksista.

Henkilökunta vietti TYKY päivää Luhangan kunnan Oittilan kylän Villa Cawen majatalossa. Siellä tarjoihtiin ruoka sekä asia- ja liikuntaohjelmaa. Vuonna 2003 työkykyä ylläpitävä iltapäivä järjestettiin toisten lastensuojelulaitosten henkilökunnan kanssa

MS-Päijänne laivalla ja pikkujou-
lut oman henkilökunnan kesken
Hankasalmen Revontuleessa (Kokko-
nen, Mattilan perhetukikodin toi-
mintakertomukset, 2001, 2003.)

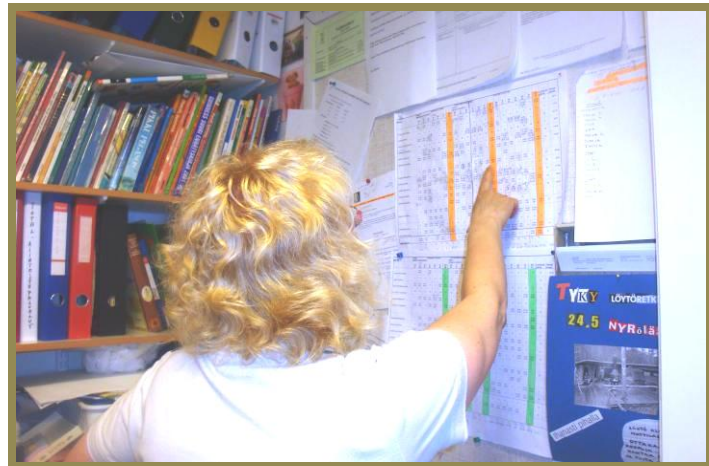
Vuodesta 2005 alkaen Mattilassa
aloitettiin esimiehen ja ohjaajan
väliset vuosittain toistuvat ke-
hityskeskustelut. (Leinonen,
2005.)

Johtaja Ansa Leinosen siirtyessä
toisiin tehtäviin Jyväskylän kau-
pungin organisaatiossa, alkoi so-
siaalityöntekijä Marjatta Visuri
hoitaa Mattilan johtajan tehtäviä
väliaikaisesti. Myllyjärven nu-
orisokodin johtaja Eija Hiltunen
alkoi hoitaa myös Mattilan johta-
jan tehtäviä. Tällöin Visuri oli
siirtynyt takaisin sosiaalityön-
tekijän tehtäviin.

*Jaettua johtajuutta eri
lastensuojelulaitosten
välillä ei pidetty hyvänä
vaihtoehtona. Henkilökun-
ta antoi kannanoton Jy-
väskylän kaupungin las-
tensuojelulaitosten ke-
hittämiseen. Ohjaajien
mielestä Mattilan perhe-
tukikoti tarvitsee oman
johtajan. (Ohjaajien
muistelutilanne, Mattila,
14.3.2011.)*

Myllyjärven johtaja Eija Hiltunen siirtyi Mattilan johtajaksi 1.3.2006.

Laitosuudistuksen myötä lautakunnan päätöksellä saatiin yksi lisätyöntekijä Myllyjärven nuorisokodilta Mattilaan vakituiseksi ohjaajaksi. Ongelmana oli ollut jatkuva henkilökunta pula ja toistuva satunnaisten sijaisten käyttäminen työvuoroissa.

- Ohjaajat tekevät Mattilassa työtä kolmessa vuorossa, kuvassa Tarja tarkastelee tulevan viikon työvuorojaan.

Turvakotitoimintaa aletaan purkaa

Mattilaan sijoitettujen lasten ja turvakotiin tulleiden kriisissä olevien aikuisasiakkaiden samanaikaisuutta ei pidetty hyvänä yh-

distelmänä. Mattilan fyysiset tilat ja henkilökunnan resurssit eivät vastanneet yhtäaikaisesti laadukkaan lastenkoti ja turvakotityön tavoitteita.

Kriisissä olevien perheiden tulisi saada riittävä ja oikein ajoitettu apua. Avun oikea kohdentuminen auttaisi perheitä selviytymään paremmin.

Alettiin valmistella turvakodista luopumista. Seuraavan vuoden talousarvioon esitettiin määrärahaa toiminnan järjestämiseksi Ensi- ja turvakodille. (Hiltunen, 1.9.2007, Mattilan perhetukikodin toimintakertomus, 2006.)

Kriisissä olevia turvakotiasiakkaita ohjattiin kriisikeskus Mobileen ja Ensi- ja turvakodille.

Uutena hankkeena Mattilan paikkamäärän riittämättömyyden vuoksi alettiin etsiä kriisipaikkoja ns. kriisiperhetoiminnan kautta. Vuoden 2006 aikana oli tavoitteena etsiä ja löytää sopivia perheitä, jotka voisivat ottaa vastaan erityisesti pieniä lapsia kriisihoitoon. (Hiltunen, 1.9.2007.)

- lapsen arkea Mattilassa.

Lyhytaikainen perhehoito

Vuoden 2007 alusta alettiin Mattilassa kehittää pienten lasten lyhyt aikaista perhehoitomahdollisuutta (LYPE = lyhytaikainen perhehoito). Tavoitteena oli saada toimimaan pienten lasten kriisihoito perheissä. Motiivina oli saada pienet lapset (0-12 v) pois laitoshoidosta, jossa kiintymyssuhteet eivät toteudu niin hyvin kuin perhehoidossa. Lisäksi pienten lasten infektiokierteiden katkaiseminen ja estäminen on todennäköisempää pienessä hoitoyksikössä kuin usean lapsen laitoksessa. Vauvojen ja pienten lasten terveyden vahvistumisen ja ylläpitämisen vuoksi perhehoito on merkittävä parannus lastensuojelutyössä.

Lyhytaikaisen perhehoidon kehittyminen edellytti vastaanottoperheiden löytymistä ja myöhemmin ohjaajien palkkaamista perheiden ohjaamiseen. (Hiltunen, 12.2.2009, Mattilan perhetukikodin toimintakertomus, 2008.)

Asiakaspaikkojen väheneminen mahdollistaa kahden perhetukikodin ohjaajan siirtymisen LYPE ohjaajiksi. Kaksi ohjaajaa siirtyy vuoden 2011 syksyllä lyhytaikaisten perhehoitajien ohjaajiksi.

Vuoden 2008 aikana kaikista Mattilan hoitopäivistä 20 % oli lyhytaikaisessa perhehoidossa. Toiminnassa oli mukana seitsemän perhettä. Yhteistyötahoina lyhytaikaisissa perhesijoituksissa ovat olleet Keski-Suomen Sijaishuoltoyksikkö ja Pelastakaa lapset ry. (Hiltunen, 2008.)

LYPE on tuonut muutoksia Mattilan toiminnan sisältöön. On pitänyt tottua siihen että vauvojen ja aivan pienten lasten hoitoa ei oikeastaan enää ole Mattilassa. Lasten kannalta lyhytaikainen perhehoito on hyvä asia. Tosi asiassa sijoitukset eivät aina jää lyhytaikaisiksi. On hyvä ettei pienten tarvitse olla laitoksessa monien ohjaajien hoidettavina. Lasten tilanteen selvittelyyn saattaa mennä puolikin vuotta ja se on liian

*pitkä aika olla laitok-
sessa. Perhehoitajien
jaksamista joskus tulee
mietittyä kun pienissäkin
voi olla tosi vaikeahoi-
toisia esimerkiksi huu-
meäitien vauvoja. (Ohjaa-
jien muistelutilanne,
Mattila, 14.5.2011.)*

Lyhytaikaisesta perhehoidosta saatu palaute on ollut positiivista. Lasten varhaisen vuorovai-
kutuksen toteutuminen ja infek-
tiokierteen väheneminen ovat ol-
leet positiivisia signaaleja lyp-
pen toimivuudesta. Perhehoito on
sopinut myös isommille lapsille
silloin kun heidän koulu ym. asi-
at olivat onnistuneet perheestä
käsien paremmin kuin laitoksesta.
(Hiltunen, 12.2.2009.)

Vuonna 2010 LYPEn käyttöaste oli
100 %. (Hiltunen, 2011, Mattilan
perhetukikodin toimintakertomus
2010.)

Ohjaajien keskuudessa on koettu
että Mattilaan tulee vastaavasti
vaikeasti oireilevia ja henkises-
ti pahoinvoivia lapsia. Vaikeasti
oireilevat lapset ikään kuin tar-
tuttavat pahaa oloaan toisiinsa
ja ohjaajat ovat välillä tosi
vaikeiden haasteiden edessä. On
hyvä että LYPE on kehitetty ja se
on jo normaalia Mattilan toimin-
taa. Pienet lapset voivat olla

turvassa myös toisten lasten oikeilusta lyhytaikaisessa perhehoidossa.

Ohjaajien mielestä Mattilan toiminnassa kääntyy jälleen sivu perhehoito käytännön vuoksi. Vuosikymmenien perinne, hoitaa Mattilassa vauvoja ja pikku lapsia, muuttuu. Pienet lapset eivät enää jää hoitoon Mattilaan vaan jatkavat matkaa lyhytaikaiseen perhehoitoon. Tilalle ovat tulleet kouluikäiset lapset. Heidän kanssaan on usein paljon vaikeita tilanteita, koska heidän elämässään on tapahtunut jo paljon vaurioita. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 14.5.2011.)

Lyhytaikaisen perhehoitoon sijoitukset ja asiakkaan asioiden järjestelyt työllistävät tilanteen mukaan myös Mattilan henkilökuntaa. Lyhytaikaisen perhehoidon lapsiasiakkaat saattavat "kulkea" Mattilan kautta perheeseen, jolloin lapsi vastaanotetaan Mattilaan ja hänen asioitaan aletaan järjestellä ja perhehoitopaikkaa selvitellä. Perheisiin sijoitettujen lasten ja vanhempien tapaamiset on useimmiten järjestetty Mattilan tiloissa. Myös perheisiin sijoitettujen lasten tilapäinen hoito järjestetään Mattilassa. Syksyyn 2011 saakka Matti-

lan lyhytaikaisesta perhehoidosta vastaa pääasiallisesti sosiaalityöntekijä Marjatta Visuri, jonka työ on siirtynyt Tuetun asumisen yksikköön syksystä 2010 alkaen.

Tuettu asuminen osaksi lastensuojelun avohuoltoa

Laitoksesta käsin tehtävää perhetyötä, joka tukee vanhemmuutta ja ennaltaehkäisee ja lyhentää laitossijoitusta alettiin kehittää yhdessä avohuollon perhetyön kanssa. Suunnitelmissa olikin saada toimivammat tilat joissa lapsi ja vanhemmat voisivat toimia yhdessä palvelun tavoitteiden mukaisesti. (Hiltunen. 12.2.2009.)

Marraskuun 2009 lopussa lautakunta teki päätöksen tuetun asumisyksikön aloittamisesta. Toiminta alkaisi syyskuussa 2010. (Hiltunen, 2010, Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 2009.)

Mattilan sosiaalityöntekijä Marjatta Visuri siirtyi Tuetun asumisen yksikön työntekijäksi. Hänen työparikseen valittiin uusi työntekijä kaupungin lastensuojelun avohuollon perhetyöntekijöistä. Mattilan ohjaajat aloittivat tiiviin yhteistyön lapsen oman

alueen sosiaalityöntekijän kanssa. Yhteistyötä helpotti Effica asiakastietojärjestelmä, jonka käytön ohjaajat olivat opetelleet kuluneen vuoden aikana.

Ohjaajat kuvaavat kuinka puheet TUAS: n perustamisesta otettiin mielenkiinnolla vastaan. Mietittiin ja kyseltiin, mitähän uudistuksia tämä vuorostaan toisi tullessaan? Pikku hiljaa alkoi kuitenkin hahmottua, ettei TUAS Mattilan arkea muuttaisi. Naapuriin perustettu yksikkö ei vaatinutkaan lisävastuunottoa naapurin lapsista vaikka sitä ensin pelättiin. Piha-aidan kaataminen talojen välistä toi mielikuvia lisääntyneestä lasten lukumäärästä yhteisellä pihamaalla. Mutta hienosti äidit ovat itse jaksaneet huolehtia lapsistaan. (Ohjaajien muistelutilanne, 14.4.2011, Mattila.)

Dokumentointi

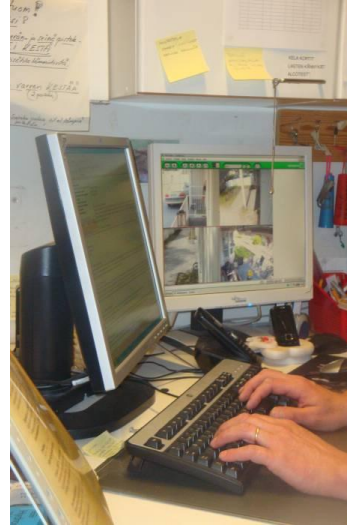
Ohjaajat dokumentoivat Effica asiakastietojärjestelmään asiakkaan tilanteen joka työvuoron päätteeksi. Näin lasten tilanteet välittyvät reaaliaikaisena sosiaalityöntekijöille.

Mattilan 30- vuotisen historian ajan Mattilassa työskennelleet

ohjaajat muistelevat eri kirjaamiskäytäntöjä vuosien varrella.

Alussa asiakkaan tiedot merkittiin vihkoon. Saattoi mennä monta päivää ettei asiakkaasta kirjattu mitään tietoja, jos tapahtui jotain erikoista, siitä mainittiin. Asiakkaan tiedot ja yleiset info asiat kulkiivat samassa ruutuvihkossa. Ohjaajat saattoivat tulkita tilanteita oman näkemyksen mukaan. Myöhemmin tuli käyttöön kaksi vihkoa. Toiseen kirjattiin lapsen asiat ja toiseen info asiat. Vihkoista siirryttiin lasten omiin kansioihin, johon raportoitiin lasten asiat jokaisen työvuoron päätteeksi. Kansiossa säilytettiin myös asiakassuunnitelmat ja muut lapsen tärkeät paperit. (Ohjaajien muistelutilanne, Mattila, 19.4.2011.)

Nykyisin dokumentointi on tärkeä osa ohjaajan työtä. Sosiaalityöntekijän kanssa tehtävän tiedon vaihdon lisäksi kirjaaminen on tärkeää asiakkaan ja ohjaajan oikeusturvan kannalta. Ohjaaja voi tukeutua asiakastilanteista tehtyihin dokumentteihin, jos häntä pyydetään todistamaan hallinto-oikeuteen tai rikosoikeuteen.

- dokumentointi on osa ohjaajan työtä Mattilassa.

Suullisessa hallinto-oikeus käsitteilyssä ohjaaja voi käyttää dokumenttejaan muistin tukena. Ohjaajat ovat velvollisia todistamaan pyydettyä lapsen ja perheen elämästä niiltä osin kun he siitä tietävät lapsen edun mukaisesti. (Räty, 2007 Uusi lastensuojelulaki, s.434, Edita, HKI 2008.)

Mattilan asiakaspaikat vähenevät

Mattilan perhetukikodin asiakaspaikkojen määrä oli vuonna 2009 14. Seuraavana vuonna paikkaluku pieneni kahdella eli paikkoja oli vuonna 2010 12 lapselle.

1.1.2011 paikkaluku oli 10 ja syksyllä 1.9.2011 Mattilan asiakaspaikkaluku tulee olemaan 7 paikkaa lastensuojelulain siirty-

mäsäädöksen mukaisesti. (Lastensuojelulaki 59 pykälän 1 momentti.)

Ohjaajat ovat tyytyväisiä, ettei vakituisia ohjaajia jouduta irtisanomaan, Mattilan paikkaluvun vähentyessä, koska kaksi ohjaajaa siirtyy lypen ohjaajiksi, ja yksi ohjaaja jää pois loppuvuodesta eläköitymisen kautta. Ohjaajia tosin mietityttää pystyykö Mattila seitsemän hoitopaikkaa vastaamaan lastensuojelun tarpeisiin, eli riittävätkö paikat avun tarvitsijoille. Vaikeasti oireilevia kouluikäisiä lapsia kun ei yleensä pystytä sijoittamaan perheisiin laitospaikkojen ollessa täynnä. (Ohjaajien keskustelutilanne, Mattila 20.4.2011.)

Vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa huomioitiin lastensuojelulaitoksen asuinyksikössä hoidettavien lasten enimmäismäärä ja asuinyksikkökohtaisen henkilöstön vähimmäismäärä. (Räty, 2007.)

Lakia tuli soveltaa kaikissa lastensuojelulaitoksissa viimeistään kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Tämä lain voimaantulo tarkoitti Mattilan perhetukikodissa asiakaspaikkojen vähenemistä porrastetusti vuosittain 16

asiakaspaikasta 10 asiakaspaikkaan 1.1.2011 mennessä. Syksyllä 1.9.2011 tulee Mattilassa olemaan seitsemän asiakaspaikkaa alle 12-vuotiaille lapsille.

LOPUKSI

Ohjaajan työ kaikkien Mattilan eri vaiheiden ja muutosten keskellä on säilynyt perustehtävältään samana. Ohjaajan läsnäolo ja aitous yhdessä ammatillisuuden kanssa on hyvää osaamista lastensuojelutyössä.

Ihmisen tärkein perustarve on, tulla rakastetuksi, nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi omana itsenään mikä ohjaajan tulee aistia ja ymmärtää kohdatessaan lasta.

Tähän ohjaajat ovat pyrkineet Mattilan 30 vuotuisen historian aikana kunnioitettavasti. Lasten ja perheiden kanssa työskentelämiseen lastensuojelulaitoksessa ohjaajat ovat tarvinneet vahvat henkilökohtaiset taustajoukot ja voimavarat.

Ammattitaitoiset johtajat sekä lastensuojelutyöhön muuten sitoutuneet työntekijät ovat mahdollistaneet ohjaajien ansiokkaan

työn, josta tämä kertomus olkoon sydämellinen kiitos.

Heinäkuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2011 saamme onnitella 30-vuotiasta Mattilan perhetukiko-
tia, sen omassa kotipihassa, puu-
tarhajuhlien merkeissä.

Lähteet:

Heinonen- Kuusela, Kristiina
1983. Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1982.

Hiltunen, Eija 2007, Mattilan
perhetukikodin toimintakertomus
2006.

Hiltunen, Eija 2008. Mattilan
perhetukikodin toimintakertomus
2007.

Hiltunen, Eija 2009. Mattilan
perhetukikodin toimintakertomus
2008.

Hiltunen, Eija 2010. Mattilan
perhetukikodin toimintakertomus
2009.

Hiltunen, Eija 2011. Mattilan
perhetukikodin toimintakertomus
2010.

Kokkonen, Pirkko 1987. Mattilan
lastenkodin toimintakertomus
1986.

Kokkonen, Pirkko 9.3.1986. Muis-
tio.

Kokkonen, Pirkko 6.9.1988. Katsa-
us Mattilan tilanteesta.

Kokkonen, Pirkko 1990. Mattilan
lastenkodin toimintakertomus
1989.

Kokkonen, Pirkko 1991, Mattilan
lastenkodin toimintakertomus
1990.

Kokkonen, Pirkko 1992. Mattilan
lastenkodin toimintakertomus
1991.

Kokkonen, Pirkko 1993. Mattilan
lastenkodin toimintakertomus
1992.

Kokkonen, Pirkko 1994. Mattilan
lastenkodin toimintakertomus.

Kokkonen, Pirkko 1995. Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1994.

Kokkonen, Pirkko 1996, Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1995.

Kokkonen, Pirkko 1997. Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 1996.

Kokkonen, Pirkko 1996. Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 1997.

Kokkonen, Pirkko 1999. Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 1998.

Kokkonen, Pirkko 1999. Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 1.1.-30.4.2000.

Kokkonen, Pirkko 2000. Mattilan lastenkodin toimintakertomus 2001.

Kokkonen, Pirkko 2001 . Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 2002.

Kokkonen, Pirkko 2002. Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 2003.

Kupila, Marja- Leena 1982. Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1981.

Kyrönseppä, U. & Rautiainen, J-M & Airio, P. 1990. Omahoitajamene-
telmä. Helsinki: Painopörssi.

Kyrönseppä & Rautiainen 1993.
Lapsi laitoksessa. Porvoo:
WSOY.101.

Lastensuojelulaki (417/2007). Lu-
ku 6 33§.

Leinonen, A. 2005 Mattilan perhe-
tukikodin toimintakertomus 2004.

Mattilan lastenkodin toimintakat-
saus helmikuu 1984.

Mattilan lastenkodin toimintakertaus kesäkuu 1984.

Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1985.

Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 1999.

Mattilan perhetukikodin toimintakertomus 2005.

Pekonen, Meeri 1984. Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1983.

Puonti, A-M & Saarnio, T, Hujala 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus. 27 -19.

Räty 2007. Uusi lastensuojelulaki. Edita, 2008,434.

Siekkinen, Riitta 1998. Mattilan lastenkodin toimintakertomus 1987.

Taskinen 2007. Lastensuojelulain soveltamisopas. Helsinki: Stakes. 105,109.

Virtanen, Petri (toim.) 1995. Näkökulmia lastensuojeluun. Juva: WSOY, 39-40.